Бүхы оронуудай пролетаринар, нэгэдэгты!

БУРЯАД ҮНЭН

СОВЕТСКЭ СОЮЗАЙ КОММУНИС ПАРТИИН БУРЯАДАЙ ОБКОМОЙ, БУРЯАДАЙ АССР-эй ВЕРХОВНО СОВЕДЭЙ, МИНИСТРНҮҮДЭЙ СОВЕДЭЙ ОРГАН

1921 оной майн 21-нэй гарана | № 55 (16278) | 1983 оной мартын 6, воскресени | Сэн 3 мүнгэн.

Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй

УКАЗ

УЛААН-УДЫН РАЙОНОЙ «ХҮНДЭЛЭЛЭЙ ТЭМДЭГ» ОРДЕНТО «МАРТЫН 8» КОЛХОЗЫЕ БУРЯАДАЙ АССР-эй ВЕРХОВНО СОВЕДЭЙ ПРЕЗИДИУМЭЙ ХҮНДЭЛЭЛЭЙ ГРАМОТААР ШАГНАХА ТУХАЙ

Хүдөө ажахын үйлэдбэриие, экономико болон соёл культурыеа хүгжөөхэ талаар түйлаһан амжалтануудайнь түлөө «Улаан-Удын районой «Хүндэлэлэй Тэмдэг» орденто «Мартын 8» колхозые Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Хүндэлэлэй грамотаар шагнаха.

Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Түрүүлэгшэ Б. СЕМЕНОВ.
Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Секретарь И. ЧЕРНЯЕВ.

Улаан-Үдэ, Соведүүдэй байшан.
1983 оной мартын 2.

* * *

ШАГНАЛ

Хүдөө ажахын үйлэдбэриие хүгжөөхэ хэрэгтэ ехэ хубитаяа оруулһанайнь түлөө Улаан-Удын районой «Хүндэлэлэй Тэмдэг» орденто «Мартын 8» колхозой 50 жэлэй ойтой дашарамдуулан, жолоошон Григорий Федорович Брянский, овощ ургуулагша Лидия Яковна Доронина, колхозник Николай Сергеевич Емонаков, һаалишан Анна Максимовна Козлова, гахайшан Анисья Викуловна Новикова, таряан ажалай бригадын бригадир Иннокентий Романович Торгашин, зүгышэн Антонина Ивановна Шмагина гэгшэд Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Хүндэлэлэй грамотаар шагнагдаба.

Хүдөө ажахын талаар габьяатай байһанайнь түлөө Улаан-Удын районой «Хүндэлэлэй Тэмдэг» орденто «Мартын-8» колхозой колхозчингуудта хүндэтэ нэрэ зэргэнүүд олгогдобо. Колхозой түрүүлэгшэ Федор Евстафьевич Русинда Буряадай АССР-эй габьяата агроном, тугалшан Зинаида Дмитриевна Мамаевада Буряадай АССР-эй габьяата малшан, механизаторнууд Аристарх Алексеевич Брянскида, Леонид Григорьевич Мокровто Буряадай АССР-эй хүдөө ажахын габьяата механизатор, овощ ургуулагша Галина Георгиевна Арадаевада Буряадай АССР-эй габьяата овощевод гэһэн хүндэтэ нэрэ зэргэ олгогдобо.

* * *

Капитальна барилгын талаар габьяатай байһанайнгаа түлөө Зэдын вольфрам-молибденэй комбинадай барилга-хабсаралгын управлениин барилгашадай бригадир Валентина Григорьевна Царева Буряадай АССР-эй габьяата барилгашан гэһэн хүндэтэ нэрэ зэргэдэ хүртэбэ.

* * *

Үйлэдбэриин үндэр дүнгүүдые харуулһанайнгаа, «Горняк» гэжэ кинотеатр барилгада ехэ хубитаяа оруулһанайнгаа түлөө Зэдын вольфрам-молибденэй комбинадай слесарь-хабсаргагша Сергей Георгиевич Втрушин, сантехнигүүдэй бригадир Николай Кузьмич Десятов, ахалагша прораб Николай Николаевич Казанцев гэгшэд Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Хүндэлэлэй грамотаар шагнагдаба.

* * *

Барилгын үйлэдбэриие хүгжөөхэ талаар габьяатай байһанайнгаа түлөө локомотив-вагон заһабарилгын заводой капитальна барилгын таһагай начальник Владимир Парфенович Гненный, локомотив-вагон заһабарилгын заводой барилгын управлениин слесарь Пантелеймон Николаевич Белоплотов Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Хүндэлэлэй грамотаар шагнагдаба.

КПСС-эй областной комитедэй XI пленум

ҮЙСЭДХЭН ДҮҮРГЭЛТЫЕ ХИНАН ШАЛГАХА ХЭРЭГЫЕ НАРИЖУУЛАН ҺАЙЖАРУУЛХА

КПСС-эй обкомой нэгэдэхи секретарь А. У. МОДОГОЕВОЙ элидхэлһээ

XXVI съездын ба КПСС-эй ЦК-гай ноябриин Пленумэй шиидхэбэринүүдые [illegible] ... [illegible] хүдэлмэриин гол зорино гэжэ элидхэлшэ ЦК-гай гэшүүн, обкомой нэгэдэхи А. У. Модогоев [illegible] Съездын һүүлэхэ [illegible]гэгдэһэн партиин пленум дээрэ тэрэнэй [illegible]нүүдые бэелүүлхэ [illegible]-политическэ хэмжээ[illegible]дай тодорхой түсэб [illegible]һэн. Бүхы партий[illegible]зацинууд съездын [illegible]нүүдые үдэр бү[illegible] хүдэлмэридэ хүтэлбэ[illegible]о.

[illegible]й пленум дээрэ, [illegible]олон секретариадай [illegible]уд дээрэ республи[illegible]мическа ба социаль[illegible]гын хэдэ хэдэн хо[illegible]та асуудалнуудые [illegible]һэн байгаа. Жэшээнь, [illegible] онуудта, мүн 1990 [illegible]хи үедэ Буряадай [illegible]үйлэдбэрилгын хүсэ[illegible]шадань комплекс[illegible]эхэ хэмжээнүүд ту[illegible]-эй ЦК-гай болон [illegible]министрнүүдэй Сове[illegible]ной январиин 9-нэй [illegible] үндэһэлһэн зорил[illegible]комой пленум дээрэ [illegible]лсэгдэһэн байгаа. [illegible]лые бэелүүлхэ та[illegible]ритой хүдэлмэри [illegible] Түгнын шулуу нүүр[illegible]ленна аргаар ашаг[illegible]нозерско ГРЭС-эй [illegible]лжээе, Улаан-Удын [illegible]-ые, машина болон [illegible]тээлгын хэдэ хэдэн [illegible]приятинуудые бари[illegible]э байгаа зарим [illegible]инуудые шэнэдхэн [illegible]алаар эдэбхитэй бэ[illegible]дэнэ.

[illegible]ленность продукци [illegible]хоёр жэлэйнгээ тү[illegible]ргээ. Капитальна барилгын хэмжээн бүхы дээрээ ургаа. Байгал-Амарай түмэр зам бариха тухай шэглэлтэй хэдэн шухала зорилгонууд шиидхэгдэбэ. Хүдөө ажахын продукци үйлэдбэрилгэ ба бэлэдхэлгэ жэлэй дундуур хэмжээн 7 процентээр дээшэлбэ. 1982 ондо колхоз, совхозууд 1981 онойхиноо 10 процентээр ехэ хүдөө ажахын продукци үйлэдбэрилөө. Транспортын предприятинууд табан жэлэй түсэбөөр хараалагдаһан даабаринуудые амжалтатайгаар дүүргэжэ байна. Мүнөө республикын нийтэ 126 промышленна предприяти гэхэ гү, али бүхы предприятинуудай 69 процентнь нормативна сэбэр продукци үйлэдбэрилэн гаргалгын дүнгүүдээр хүдэлнэ.

Худэлдэг хүнүүдэйнь тоое наринаар тодорхойлолгын, материал болон мүнгэ зөөриие гаргашалгын, продукци сар соогоо худалдалгын хойноһоо мүнгэн һангай хиналтые шангадхалгын, ашаар предприятинуудта шэнэ техникэ болон технологи үргэнөөр нэбтэрүүлхэ, алмалта арьбалалта хэхэ аргатай болоо. Энээнэй ашаар үйлэдбэриин экономическа ашаг үрэ зарим тэды дээшэлһэн байна.

Нёдондо жэл республикын промышленность ашаг олзын талаар түсэбөө 104 процентээр дүүргээ, үйлэдбэриин гаргашанууд 58 миллион түхэригөөр хороогдоо. Гэбэшье экономико гаргаша багатай байха ёһотой гэһэн табан жэлэй уряа лозунг хаа хаанагүй бодотоор бэелүүлэгдэнэгүй. Үнгэрэгшэ жэлэй дүнгүүдээр республикын 182 предприятиин 17-ниинь түсэбөө дүүргээгүй, иигэжэ тэдэ 5,5 миллион түхэригэй продукци дутуу үгөө.

Худэлжэ байдаг предприятинуудые һэльбэн шэнэлхэ, оньһото техникээр хангаха, хүдэлмэришэдэй үйлэдбэриин, ажаһуудалай ба гэр байрын эрхэ байдалые һайжаруулха талаар хараалагдаһан хэмжээ ябуулганууд гүйсэд бэелүүлэгдэнэгүй. Зарим ушарта хүдэлмэриин хүсэнэй, подрядчигай дуталдаһан дээрэһээ энэ ажал гээгдэлдэ ороно. Саашадаашье подрядна барилгада бэрхэшээл түбэгүүд тохёолдохоор хараалагдана. Тиимэһээ эдэ бүхы хүдэлмэриие бэелүүлхын тула томо ехэ предприятинуудта, нэгэдэлнүүдтэ өөһэдын подразделенинүүдые байгуулха шухала. Нютагай, Эдеэ хоолой промышленностиин, хүн зоной һуудал байдалые хангалгын предприятинуудые оньһото техникээр зэбсэглэхүүлгын асуудалнуудта республикын Госпланай, Министрнүүдэй Соведэй зүгһөө анхарал хангалтатай хандуулагдадаггүй, түһаламжа үзүүлэгдэхэ зэргэтэй.

Промышленна предприятинуудай олохон партийна организацинууд болон хүтэлбэрилэгшэд алмалта, арьбалалтын түлөө тэмсэлдэ анхаралаа һула хандуулна, үйлэдбэри дээрэ ушарха байгаа ехэ гээгдэлтэ эбсэнэ, алмалта арьбалалтын түлөө ажалшадай эдэбхитэйгээр тэмсэхэ талаар хүмүүжүүлгын хүдэлмэри ябуулнагүй.

Ажалай эмхидхэлэй ба салин хүлһэнэй бригадна арга онол олонхи предприятинуудта хангалтагүй удаанаар нэбтэрүүлэгдэнэ. Мүнөө үедэ промышленностиин хүдэлмэришэдэй 44 процентнь бригадна аргаар ажаллана. Тиихэдэ бригадануудай гурбанай нэгэ хубинь үсөөн хүнһөө—3-һаа 5 хүрэтэр—бүридэнэ, бригадануудай оройдоол 3 процентнь ажахын тоосоогоор хүдэлнэ. Томодхогдоһон бригадануудые байгуулха талаар хүдэлмэреэ эдэбхижүүлхэ, үйлэдбэриин эмхидхэлэй, ажалай ба технологическа журам бэхижүүлгын асуудалнуудые шиидхэлгэдэ бригадануудай соведүүдэй болон бригадирнуудай үүргэ дээшэлүүлхэ шухала.

Гар ажалые, илангаяа хүндэ хүшэр хүдэлмэриие бар хүсөөрөө бүтээлгые хорооха, үйлэдбэриие үргэлжэ дээрэнь оньһожоруулха, автомадаар хангаха хүдэлмэри һулаар ябуулагдана гэжэ элидхэлшэ саашадаа хэлэбэ. Илангаяа локомотив-вагон заһабарилгын заводто, «Бурятмясопром» болон «Бурятстройматериалы» нэгэдэлнүүдтэ, Нютагай, Эдеэ хоолой ба Түлишын промышленностиин министерствэнүүдэй предприятинуудта гар ажал үшөөл ехэ байһаар. 1982 оной май һарада КПСС-эй обкомой бюро дээрэ арбан нэгэдэхи табан жэлдэ промышленностьда бар хүсэ хэрэглэлгын ажалые оньһожоруулха комплексно программа баталагдаа һэн. Хараалагдаһан программые дүүрэн хэмжээгээрнь, предприятинуудые бүхэндэ бэелүүлхэ хэрэгтэй, партиин шанга хиналтада абтаха ёһотой.

Үйлэдбэрилэн гаргагдаһан продукциин шанарые дээшэлүүлхэ, ассортиментынь үргэдхэхэ, хүн зоной үргэнөөр хэрэглэдэг эдэ бараа гаргалгые ехэдхэхэ гэхэ мэтын гол шухала участогуудта хүдэлмэри үшөөл һула ябуулагдана. 1983 оной эхинһээ хойшо түсэбүүдые бата найдамтайгаар дүүргэлгын тула хүдэлмэри һайнаар эмхидхэхэ гэнэш тон шухала байна гэжэ элидхэлшэ тэмдэглэбэ.

Партиин областной комитет капитальна барилгада анхаралаа ехээр хандуулдаг юм. Республика доторнай барилгын хэмжээн улам үргэдэжэ байна. Гэбэшье барилгын олохон участогуудта, нэн түрүүн байрын гэрнүүдые, социально-соёлой ба хүн зоной һуудал байдал хангалгын барилгануудые, агропромышленна комплексэй барилга хараалагдаһан түсэбһөө ехэ гээгдэлдэ оронхой. Үйлэдбэриин баазын һула байлга, дүршэл шадабаритай, тогтууритай коллективүүдэй үсөөн байлга, түрүү подрядна эмхинүүдэй олохон подразделенинүүдтэ шухала хэрэгтэй инженернэ бэлэдхэлэй дуталдал, олон барилгын талмай дээрэ ажалай хангалтагүй эмхидхэл, барилгын эмхинүүдэй хүдэлмэриин гол дутуу дунданууд болоно. Эдэ дутагдалнууд хангалтагүй удаанаар усадхагдана. Жэшээнь, барилгашадай тогтууритай һайн ажалша коллективүүдые байгуулха зорилгонууд КПСС-эй обкомой пленум дээрэ зорюута зүбшэн хэлсэгдээ һэн. Зүгөөр пленумэй хараалһан зарим хэмжээ ябуулганууд дүүргэгдэнэгүй. Техническэ мэргэжэлэй базова училищинуудта дүршэл шадабаритай хүдэлмэрилэгшэд-барилгашадые бэлдэхэ даабаринууд дүүргэгдээгүй. «Главбурятстрой», «Бурятцелинстрой», «Улан-Удэтрансстрой», «Бурятпромжилводстрой» трестнүүдэй, Гусиноозерско ГРЭС-эй барилгын управлениин хүтэлбэрилэгшэдэй гэм зэмээр хүдэлмэришэдэй хамтын байрануудые, һургуулида ороодүй хүүгэдэй эмхи зургаануудые, байрын гэрнүүдые өөһэдынгөө хүсөөр бариха түсэбүүд дүүргэгдэбэгүй. Энээнһээ уламжалан, эдэ эмхинүүдтэ залуу хүдэлмэришэд түбхинэн һуурижанагүй, ажалай журам эбдэхэ ябадал үшөө олон байһаар.

Үйлэдбэриин инженернэ бэлэдхэлэй һула, барилгын материалнууд болон түхеэрэлгэ хангалгын шанар соогоо хангалтагүй байһанһаа боложо, республикын барилганууд дээрэ бригада подряд үргэнөөр нэбтэрүүлэгдэнэгүй байна юм. 1982 ондо «Жилгражданстрой» трестэдэ 45 бригадын оройдоол 16-ниинь энэ арга онолоор хүдэлөө, «бурятцелинстрой» трестдэ, бусад хэдэ хэдэн подразделенидэ энэ талаар хүдэлмэри хэдэ алдуу болохогүй. Эгээл тиимэһээ эдэ эмхинүүдэй барилгын олонхи подразделенинүүдэй ажалай бүтээсэ дээшэлүүлхэ түсэбөө дүүргэдэггүй, ехэ гээгдэлдэ ородог байһаниинь дэмы бэшэ.

1983 ондо барилгын программа асари ехэ байна. Түсэб дотор барилга-хабсаралгын хүдэлмэриин ургахатай хамта, шэнээр эхилэгдэһэн барилгын хэмжээе нилээд хорооходо, ашаглалгада оруулагдаха барилгануудые бэелүүлхэ ехэ программа табигдана. Эдэ бүгэдэ барилгануудые түсэбэй ёһоор ашаглалгада оруулха, иимэ барилганuудта бүхы хүсэ шадалаа, мүнгэ зөөриеэ шадамараар элсүүлхэ эрилтэ табигдана. Барилгын ажал хэрэгүүдые гуримшуулхын тула нэн түрүүн хүтэлбэрилгын аппарадта, барилгын талмай дээрэ, ажалай социалис мүрысөө эмхидхэлгэдэ, эдеэ хоолоор хангалгада, худалдаа наймаанай, ажаһуудалай ба соёлой талаар хангалгада гурим журам тогтоохо хэрэгтэй.

Түмэр замай транспортые хүгжөөхэ, арадай ажахын ашаа һайнаар хадагалха, түмэр замшадай дунда партийно-политическэ хүдэлмэриие һайжаруулха талаар КПСС-эй ЦК-гай, СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй абаһан тогтоолые бэелүүлхэ хэмжээнүүдтэ элидхэлшэ саашадаа тогтожо хэлэбэ.

Вагонуудай һаатан зогсолгые хорооходо хамтын хэмжээнүүдые абаха тухай промышленна предприятинуудтай хамта бэелүүлхэ договорнууд 12 станци дээрэ баталагдан абтаһан байна. Энэнь 1982 ондо бүтээн гаргагдаһан продукци худалдахын тула 4,5 мянга гаран вагон нэмэжэ сулөөлхэ арга олгоо. Предприятинуудта вагонуудай һаатан зогсолго дунда зэргээр 1 часаар хорогдоо, Вагонуудые заһабарилха талаар түмэр замай республикын 9 томо ехэ предприятинууд хэлсээ баталаа һэн. Энэ хүдэлмэринь үргэлжэлүүлэгдэнэ.

Харгы замай Хойто-Байгалай отделениин залуу коллектив түсэбүүдээ хэмжээгээрнь сум дүүргэһэн байна. 1981 онойхитой жэшэбэл, харгы замай Улаан-Удын отделенидэ олохон үрэ дүнгүүдые һайжаруулагдаа. Ашаа тээлгэ 2,6 процентээр дээшэлүүлэгдэһэн, ашаанай поездын дундуур шэгнүүр ехэдхэгдэһэн, ашаа зөөлгын өөрынь үнэ сэн хямдаруулагдаһан байна. Ажалай бүтээсэ дээшэлүүлэгдээ. Гэбэшье хэдэ хэдэн министерствэнүүд болон албан зургаанууд хараалһан хэмжээ ябуулгануудаа, илангаяа предприятинуудта транспортна ажахые хүгжөөхэ хэмжээнүүдые гүйсэд дүүргэжэ шадаагүй.

Автомобильна транспортые хүгжөөхэ талаар КПСС-эй обкомой бюрогой, республикын Министрнүүдэй Соведэй 1980 ондо абаһан тогтоолые, РСФСР-эй Автомобильна транспортын министерствын коллегиин тогтоолые бэелүүлхын тула ехэ юумэн хэгдэһэн байна. Автомобиляар ашаа зөөлгын хэмжээн 10 процентээр ургаа. Тиигэбэшье техническэ талаарнь хангалга үшөөл доогуур хэмжээндэ байһаар. Машинанууд ашаа тээлгэ болон буулгалгада хэмһээ үлүү саг соо һаатан зогсоно, хоорһоо иишэ тиишээ гүйлгэлдэнэ. Ашаа зөөһэнөө нэмэжэ бэшэхэ, түлишэ ехээр гаргашалха ябадал хэмһээ үлүү байһаар. Хэлхээ холбооной хэрэгсэлнүүдые, илангаяа Улаан-Үдэ хотодо телефонно сетиие хүгжөөхэ талаар КПСС-эй обкомой тогтоолнууд мүн лэ хангалтагүйгөөр бэелүүлэгдэнэ.

КПСС-эй ЦК-гай майн болон ноябриин (1982 он) Пленумүүдэй шиидхэбэринүүдые дүүргэлгэ эмхидхэлэй ба политическэ хүдэлмэреэ һайжаруулха, хүтэлбэрилхы кадрнуудай экономическа арга онолнуудта үндэһэлдэг ударидалгын шэнэ түхэл шэнжые

(Үргэлжэлэлынь 2-3-дахи нюурнуудта).

ЭХЭ ОРОНОЙ ШАГНАЛ БАРЮУЛАГДАБА

БАРНАУЛ (ТАСС). Барнаулай үйлсэ гудамжанууд, талмайнууд улаан тугуудаар, уряа лозунгнуудаар, һайндэрэйхеэр шэмэглэгдэнхэй. Революционно хүдэлөөндэ тэрэнэй ажалшадай ехэ габьяатай байһанайнь, Эсэгэ ороноо хамгаалгын Агууехэ дайнай жэлнүүдтэ немец-фашис булимтарагшадтай тэмсэлдэ тэдэнэй хубитаяа оруулһанайнь, ажахын ба соёлой байгуулалтада амжалтануудые түйлаһанайнь түлөө, хотын байгуулагдаһаар 250 жэлэй ойтой дашарамдуулан, энэ город Октябриин Революциин орденоор шагнагдаба.

Үндэр дээдын шагнал барюулалгада зорюулагдаһан партийна, совет ба нийтын эмхинүүдэй түлөөлэгшэдтэй хамта партиин городской комитедэй, арадай депутадуудай городской Соведэй гүйсэдхэхэ комитедэй баярай суглаан мартын 4-дэ эндэ болобо.

Тэрээндэ хабаадагшадта халуун дулаанаар уттагдажа, КПСС-эй ЦК-гай секретарь И. В. Капитонов суглаан дээрэ үгэ хэлээ. КПСС-эй Центральна Комитедэй, СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй ба СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй үмэнэһөө тэрэ сугларагшадые, хотын ба хизаарай бүхы ажалшадые Эхэ ороной шагналда хүртэһөөрнь халуунаар амаршалһан байна.

Социалис Эсэгэ оронойнгоо хубинь байһан туладаа Барнаул совет хүн бүхэндэ үнэтэй сэнтэй юм гэжэ үгэ хэлэгшэ тэмдэглээ. Ленинскэ партиия нягтаар тойрон жагсажа, амгалан тайбан зохёон байгуулхы ажал хэжэ байһан манай арадай ажабайдалай һудалай жэгдэ сохисо эндэ, бүхы орон соохидол адли, элеэр мэдэрэгдэнэ.

Мүнөө үедэ парти болон арадай ажал хэрэгүүд, ухаан бодол КПСС-эй XXVI съездын шиидхэбэринүүдые бэелүүлхэ талаар шэглүүлэгдэнхэй. КПСС-эй ЦК-гай ноябриин (1982 он) Пленум энэ хүдэлмэридэ шухала шата болохо байна. Табан жэлэй түсэбүүдые дүүргэхын түлөө тэмсэлэй гол шэглэлнүүдтэ, экономикодо ушаржа байгаа дутуу дундануудые усадхалгада тэрэ анхаралаа хандуулба. КПСС-эй ЦК-гай Генеральна секретарь Ю. В. Андроповой Пленум дээрэ найруулһан заабари зүбшэлнүүд, тобшололнуудые оронаймнай бүхы хүн зон һайшаан дэмжэбэ. Үйлэдбэреэ урагшань дабшуулхын тула бүхы арга боломжонуудаа эзэн ёһоор хэрэглэхэ гэһэн партиин Центральна Комитедэй уряада совет хүнүүд тодорхой ажал хэрэгүүдээрээ харюусана.

Материал болон ажалай нөөсэнүүдые багаар гаргашалжа, табан жэлэй ехэ даабаринуудые дүүргэхэ гэһэн зорилго табигдана. Энээнэй тула үйлэдбэри доторой нөөсэнүүдые улам үргэнөөр хэрэглэхэ, нэн түрүүн журам шангадхаха, бүхы участогуудта гурим тогтоохо шухала.

Барнаулые Октябриин Революциин орденоор шагнаха тухай СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Указые И. В. Капитонов соносхон уншаад, сугларагшадай альга ташалга доро тэрэниие городой тугта зүүлгэбэ.

КПСС-эй Барнаулай горкомой нэгэдэхи секретарь М. М. Сидоров, КПСС-эй Алтайн крайкомой нэгэдэхи секретарь Н. Ф. Аксенов, үйлэдбэриин түрүүшүүл, дайнай ба ажалай ветеранууд суглаан дээрэ үгэ хэлэхэдээ, Алтайн ажалшад, бүхы совет хүнүүдтэл адли, арад зоной һуудал байдалые саашадаа улам һайжаруулха, газар дэлхэй дээрэ эб найрамдалые бэхижүүлхэ талаар шэглүүлэгдэһэн Коммунис партиин дотоодын болон гадаадын политикые гүйсэд һайшаажа, халуунаар дэмжэнэ гэжэ мэдүүлбэд.

ХАБАРЫЕ ДҮТЭЛҮҮЛНЭ

БАРНАУЛ. Алтайн гол мүрэнэй хүдэлмэрилэгшэд флодойнгоо суднануудай хахадыень тамаралгада бэлэн болгобо. Тэдэнэр суднануудые заһабарилха графигаа болзорһоонь урид дүүргээ.

Хизаарай гол мүрэнүүдээр ашаа зөөлгэ ерэхэ зундаа 25 миллион тонноор ехэ болгогдохо. Тюмениин нефтьшэдтэ түмэр-бетон зүйлнүүд горитойгоор асарагдаха юм. Тиимэһээ Обь мүрэнэй эхин багаар суднануудые тамаралгада эртүүр гаргаха гэжэ шиидхэгдээ.

Алтайда мүнөө үбэл дулаан байгаа. Обь дээрэхи мүльһэншье зузаан бэшэ. Тиимэһээ мүльһэнэй дууһан хайлахые хүлеэжэ байнгүйгөөр, заһабарилгаһаа гараһан суднануудые ашаглажа эхилхэдэ болохо бшуу. Хабарай хүсэндөө орохолоор, флот бүхыдөө һаатангүй хүдэлмэреэ үргэлжэлүүлхэ.

АЖАЛАЙ ТҮРҮҮШҮҮЛ ХӨӨРЭНЭ

ҮНДЭР УРГАСА АБАХААР

[illegible] совхоз һүүлэй жэлнүүдтэ ниигалые үбһэ тэжээлээр гүйсэд [illegible] болобо. Тусхайлбал, энэ үбэл [illegible] хэрэглэмжын хэмжээнһээ га[illegible] процент ехэ үбһэн, сенаж, си[illegible]он таряа талханай зүйл бэлэд[illegible] байна. Совхозой эрхим луго[illegible] Ф. Суслов, жэшээлхэдэ, харуу[illegible]айһан сабшалангайнгаа гектар [illegible] 50 центнер үбһэ хүряажа ша[illegible] ушар юу гэршэлнэб гэхэдэ, га[illegible]ай үрэжэлэй арга боломжо ар[illegible]. Үшөө баримта жэшээ хараад[illegible]хэдэ, сүүтэ В. А. Герасимов [illegible]обхоздо мүнөө оролсоод байһан [illegible] нугын гектар бүриһөө зуу[illegible]нтнер үбһэ абажа, орон доторoo [illegible]урхаа бэлэйл. Газартаа эрхим [illegible]хандаһанай ашаар лэ иимэ ам[illegible]удые түйлахада болоно ха юм. [illegible] арбаад жэлэй урда манай [illegible]шье сабшаланда горитой анха[illegible]дуулагдадаггүй байжа, гектар [illegible] оройдоо 9—12 центнер үбһэ [illegible]айгаабди. Тэрэ үедэ би Харга[illegible] отделениин эрхилэгшээр хүдэл[illegible] байхадаа, малай үбһэ тэжээ[illegible]амаг шахардуу байдалай то[illegible]ргые һананаб. Имагтал иимэ ту[illegible]айдалһаа гараха хэмжээнүүдые [illegible] совхозой дирекци хараалаад, [illegible] ажал ябуулжа эхилээ бэлэй. [illegible] болон Бухэн голнуудай уһа хэ[illegible] уһалуурийн системэ баригдаа, [illegible] сэбэрлэн һайжаруулха хүдэл[illegible]лэй дүрбэн сагта ябуулхын ту[illegible]сток бүхэндэ тодорхой хүнүүд ха[illegible]даа бэлэй.

[illegible]дэ би луговодой ажалда ороо [illegible] Нютагай үбгэжөөл, дүршэл ехэтэй [illegible] Д. М. Лубсанов Бургааһан гэ[illegible]ртa хүдэлжэ байгаа бэлэй. Тэрэ[illegible]элбэри, заабари доро ажаллажа, [illegible]ень халан абаад, удаань өөрөө хүтэлбэрилжэ эхилээб. Тэрэ гэ[illegible]ойшо табан жэлэй туршада уча[illegible]гаа үрэжэл дээшэлүүлхэ гэжэ [illegible]оно гээшэб. Зуун гектар сабшалан дээрэһээ жэл бүри дунда зэргээр 3 мянган центнер гэхэ гү, али гектарай 26—34 центнер үбһэ хуряанабди. Уһалагдадаг 82 гектар участогайнгаа гектар бүриһөө 35 центнер абаһан өөрынгөө түйлалтые манай звеногойхид саашадаа дээшэлүүлхэ гэжэ оролдоно.

Сабшалан дээрээ зун, үбэлгүй манай совхозой луговодууд ажалладаг гуримтай. Намартаа, үбэлдөөшье нютагай үтэгжүүлгые үргэлжэ сабшалан дээрээ гаргажа тараанабди. Нитроаммофос болон минеральна бусад үтэгжүүлгэнүүдые хүрьһэндэнь оруулнабди. Үбэлдөө сабшалан дээрээ саһа тогтоохоһоо эхилээд, хабар, зундаа дүрбэ дахин уһалнабди. Эдэ бүхы ажал хэхын тулада манай звенодо Т-25 түхэлэй трактор болон хэрэгтэй техникэ даалгагданхай. Ургасаяа хуряахадаа, үбһэшэдэй [illegible]ное өөрөө толгойлжо гарадагби. Комсомол-залуушуулай манай звено урзанда Сэлэнгын-гээ райондо түрүү һуури эзэлээд, совхозой дирекциин зүгһөө Москва, Киев ошохо путевкоор шагнагдаа һэн.

Ажахынгаа малай хэрэглэмжые бүдүүн тэжээлээр гүйсэд хангаха асуудал шиидхэжэ шадабашье, манай луговодууд һанаагаа амараагүй. Ушар юуб гэхэдэ, сабшалангай үбһэ ногоон ботаническа шэнжэ шанараараа үшөөл бирагүй байһаар. Энэ асуудалда анхаралаа хандуулан, тодорхой хэмжээнүүдые абажа эхилээбди. Тусхайлбал, Зарека гэжэ газарта манай ажахын захилаар «Райсельхозхимия» нэгэдэл гурбадахи жэлээ олон янзын, шэмэ амтаараа һайн ногоо тарижа, гурим ёһынь эрилтээр үтэгжүүлэн харууһална. Культуртехническэ иимэ хүдэлмэри жэл бүри 200—250 гектарта бэелүүлдэг болонхойбди. Һүүлшын аэрофото-шэнжэлэлэй баримтаар манай совхоздо мүнөө болотор һогообори үбһэ үгөөгүй 400-гаад гектар газар сабшалан болоожо шадахаар элирүүлэгдээ. Тэрэ участогуудые үрэжэл һайнтай сабшалан болгохо зорилго урдаа табиха болонобди. Зарим тэды дүршэл энэ талаар олдонхой. Һүүлэй жэлнүүдтэ манай совхоз аяар 1200 гектар газарта олон жэлэй янза бүриин ногоо таринхай. Ботаническа шэнжэнүүдээрээ баян иимэ ногоонуудай үрэһэнэй тусхай талмай болгогдохо 150 гектар сабшалан тодорхойлогдонхой юм.

Имагтал иимэ анхаралтайгаар сабшаландаа хандаһанай үрэ эли тодоор харагдана. Сасуулхада, 70-дахи онуудай эхин багаар совхоз дунда зэргээр сабшалангай гектар бүриһөө 8 центнер абаа һаа, үнгэрһэн жэлдэ дүрбэ дахин ехэ ургаса хуряагаа. Энэ амжалтада манайшье звеногой хубита бии гэжэ мэдэрхэдээ, урма зоригнай улам бадарна.

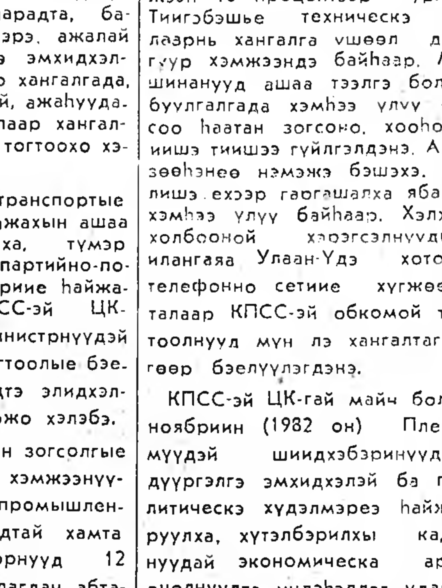
Гэхэ зуура үшөө нэгэ асуудал тушаа хэдэн үгэ хэлэхэ хүсэлэнтэйб. Луговодуудай халаание хүмүүжүүлхэ, тусхай мэргэжэлтэй залуушуулые сабшалан дээрэ табиха саг ерээ гэжэ һананаб. Сэхыень хэлэхэдэ, ехэнхидээ наһажаал зон хуушанайхяараал, мүнөө үеын оньһон техникын арга боломжонуудые хүсэд хэрэглэнгүй сабшалан дээрэ ажаллана гээшэ.

Партиин XXVI съезд, 1982 ондо болоожо үнгэрһэн КПСС-эй Центральна Комитедэй Пленумүүд нийтын адууһа малай тоо толгой түргэнөөр олошоруулха, ашаг шэмыень эрид дээшэлүүлхэ, һү, мяха, нооһо болон мал ажалай бусад продукци бүри ехээр абаха талаар тон ехэ зорилгонуудые табяа. Энээниие амжалтатайгаар дүүргэхын тула нэн түрүүн адууһа малаа гүйсэд хүрэхэ тэжээлээр хангагдаха ёһотой гэжэ хүн бүхэн һайса ойлгоно. Тиимэһээ бидэнэр, луговодууд, сабшалангай ургаса саашадань улам дээшэлүүлхэ, бүдүүн тэжээл бүри ехээр абаха гэһэн зорилго урдаа табяад, шанга тэмсэл хэжэ байнабди.

Манай звеногойхид мүнөө ойдо һургааг бэлэдхэжэ байна. Сабшаландаа оруулха минеральна үтэгжүүлгэ гүйсэд хүрэхөөр зөөжэ абаабди. Дулаан үдэрнүүдэй ерэхэдэ тэрэнээ тараахабди. Тиихэдэ фермэ, гүүртэ, отаранууд дээрэхи шэбхэ, шабааһан хабартаа баһал сабшалан дээрэ гаргагдаха. Мүнөө нэгэл трактортайбди. Хабар, зундаа техникэ болон бусад түхеэрэлгээр гүйсэд хангагдахабди.

Сабшалан уһалха, тэрэнэй үрэжэл һайжаруулха асуудалнуудта онсо анхарал хандуулагдана. Хабар, зунай үедэ сабшалангаа хэдэ дахин уһалхабди, тэрэнэй хүрьһыень һайжаруулгаар хүдэлмэри хэгдэхэ. Гэбэшье, зональна гурим гансашье таряаланда бэшэ, мүн тэжээлэй ургамалнуудые эрхилхэ хэрэгтэ нэбтэрүүлэгдэхэ ёһотой гэжэ һанагшаб. Харин бидэнэр, нютаг нютагай луговодууд, өөр өөрынгөө «шүүһэн соо эдеэшэжэ» ябана гээшэ гүбди даа. Республикымнай эрдэмтэд, мэргэжэлтэд юрэнхыгөөр бүхы сабшаланда хандангүй, газар бүхэнэй хүрьһэндэ онсо илгаатайгаар хандаха зүбшэл заабаряар туһаламжа үзүүлхэ зэргэтэй гэжэ һанагтана.

Б. БАТУЕВ,
Сэлэнгын районой Кировэй нэрэмжэтэ совхозой луговод.

КПСС-эй ОБЛАСТНОЙ КОМИТЕДЭЙ XI ПЛЕНУМ

ГҮЙСЭДХЭН ДҮҮРГЭЛТЫЕ ХИНАН ШАЛГА

(Үргэлжэлэл. Эхиниинь 1-дэхи нюурта).

шудалха үйлэдбэрие хүгжөөлгын хүдөө ажахын асуудалнуудые шиидхэлгэдэ али бүхы талаһаа гүнзэгыгөөр хандалгын үрэ түгэс эрхэ нүхэсэлнүүдые шадамараар хэрэглэхэ эрилтэ партийна организацинуудай урда табина гэжэ элидхэлшэ саашадаа хэлэбэ.

Һүүлэй жэлнүүдтэ КПСС-эй обкомой пленумүүд дээрэ таряан ажал эрхилэлгые үндэһөөрнь һайжаруулха, колхоз, совхозуудай хүдэлмэриин ашаг үрэ болон шанарые дээшэлүүлхэ, газар таряалангай ба мал ажалай ашаг үрые дээшэлүүлхэ хэмжээнүүд, мүн СССР-эй Эдеэ хоолой программые бэелүүлхэ бусад хэмжээнүүд зүбшэн хэлсэгдэһэн байгаа.

Газар таряалангые шанаржуулан һайжаруулха, хүдөө ажахын үйлэдбэрие оньһожоруулха, электрижүүлхэ, агрохимическэ хангалгые, үрэпэ тарижа ургуулгые һайжаруулха, таряа, овощ болон тэжээлэй ургамалнуудые хуряажа абалгые ехэдхэхэ, һүнэй малые, адуун һүрэгые саашадань хүгжөөхэ, хүдөө нютагуудта социально-соёлой барилгые ургэдхэхэ гэхэ мэтын гол шухала асуудалнуудаар партиин обкомой бюро дээрэ баталагдан абтаһан шиидхэбэринүүд комплексно шэнжэтэй, холын хараатай байна.

Хараалагдаһан бүхы хэмжээнүүд табан жэлэй түсэбүүд болон даабаринууд дотор оруулагданхай. Энэнь тэдэниие бэелүүлхэ хүдэлмэрөө залан сэхээр бэелүүлхэ, тэрэнэй дүүргэлтын хойноһоо нарин нягта хиналта тогтоохо арга олгоно.

Имагтаа энэ табан жэлэй хоёр жэлэй хугасаа соо хүдөө ажахые хүгжөөлгэдэ 265 миллион шахуу түхэриг һомологдоһон байна. Үйлэдбэриин олон арбаад объект, колхознигууд болон совхозуудай хүдэлмэришэдтэ зорюулагдажа хоёр квартиратай 2 мянга гаран байшан гэр баригдаа. Хүдөө ажахые электрижүүлхэ, оньһожоруулха талаар ехэ хүдэлмэри хэгдээ. Мүнөө бүхы һуурин тосхонууд, эхэ хонидой отарануудай бүхы бригаданууд электрын элшэ хүсөөр хангагданхай. Үйлэдбэрие тусхай шэглэлтэй болгохо, томодхохо, тэжээлэй баазые бэхижүүлхэ талаар ехэ юумэн хэгдэбэ.

1982 ондо хүдөө ажахын продукци үйлэдбэрилгын хэмжээн 10 процентээр дээшэлүүлэгдээ, таряа, хартаабха, овощ хуряалга ехэдхэгдээ. Һүүлэй жэлнүүдтэ эгээл ехэ тэжээл бэлэдхэгдэһэн байха юм.

Тиигэбэшье энэ һалбариие хүтэлбэрилгын хэрэгтэ үшөө ехэ дутуу дунданууд тохеолдожо байна гэжэ элидхэлшэ тэмдэглэбэ. Хүдөө ажахыда һомологдоһон мүнгэ зөөриин ашаяа харюулалга үшөөл хангалтагүй бага байһаар. Продукциин өөрынь үнэ сэн ехэ байна.

Урагса дээшэлүүлхэ, тэжээлэй баазые бэхижүүлхэ гээшэ хүдөө нютагуудта шиидхэгдэхэ үндэһэн шухала асуудалнуудай нэгэниинь болоно.

Нёдондо жэл хуряагдаһан талмайн гектар бүриһөө 11 шахуу центнер таряан абтаа һэн. Энэнь урда урдын ган гасуур жэлнүүдэйхидэ орходоо хоёр дахин ехэ байбашье, табигдаһан зорилгонуудые гүйсэд шиидхэжэ шадахагүй байна. 16 ажахыда — 6 центнерһээ доошо, 48 ажахыда—6-һаа 10 центнер хүрэтэр, оройдоол 19 ажахыда гектар бүриһөө 15-һаа дээшэ центнер урагса абтаа. Республика доторнай хартаабха дунда зэргээр 69 центнер, харин овощ гектар бүриһөө дунда зэргээр 105 центнер суглуулагдаа. Зэргэлээд оршодог ажахынуудта хүдөө ажахын ургамалнуудай урагса ехэ илгаатай байна.

Республика доторoo үндэр баян тогтууритай һайн урагса абахын тула газарай хүрьһэ хамгаалгын агротехникэ хэрэглэхээр, севооборотуудые нэбтэрүүлхээр, һайн сортын үрэһөөр тарилга хэхээр, нютагай үтэгжүүлгэнүүдые хээрэ ехээр гаргахаар, уһалууриин газарай ашаг үрые дээшэлүүлхээр хараалагдана. Газар таряалангай ба тэжээл үйлэдбэрилгын объектнүүдые барилгада, мелиоративна хэмжээ ябуулганuудта, колхоз, совхозуудые шэнэ техникээр хангалгада 237 миллионһоо дээшэ түхэриг гэхэ гү, али бүхы капитальна һомололгонуудай ехэнхи хубинь гаргашалагдаха юм.

Урагса дээшэлүүлгын эдэ бүхы арга боломжонууд гүйсэд хэрэглэгдэнэгүй. Хүдөө ажахын министерствын, Буряадай хүдөө ажахын эрдэм-шэнжэлгын институдай эдэбхигүй байһанһаа, зарим хүтэлбэрилэгшэдэй, илангаяа ороӧһо таряа ехээр ургуулжа хуряадаг Хяагтын, Бэшүүрэй, Мухар-Шэбэрэй, Сэлэнгын, Түнхэнэй болон бусад зарим районуудай ажахынуудай агрономуудай даалгагдаһан хэрэгтээ харюусалгагүйгөөр хандаһанһаа уламжалан, газарай хүрьһэ хамгаалгын агрономическа хэмжээ ябуулгануудые нэбтэрүүлхэ дааоарая дүүргэнэгүй. 1982 ондо газар таряалангай оройдоол дүрбэнэй нэгэ хубинь шаблаагүй анзаһаар элдүүрилэгдэһэн, тарилгын оройдоол 10 процентнь һужаартуулан һуулгагдаһан байгаа.

Зарим ажахынуудта газарай хүрьһэ хамгаалха агротехникэ нэгэ янзаар бэелүүлэгдэнэ. Эдэ бүгэдэнһөө уламжалан, Яруунын, Сэлэнгын, Загарайн районуудай ажахынуудта урагса хангалтагүй байһаар.

Урагса дээшэлүүлхын түлөө тэмсэлдэ химижүүлгэ ехэ үүргэ дүүргэхэ юм. Энэ асуудалаар парти, правительствын, мүн КПСС-эй обкомой бюрогой ба республикын Министрнүүдэй Совеэдэй тусхай тогтоол баталагдан абтаа һэн. Энэ тогтоолой үндэһөөр табан жэлэй турша соо 13 райондо агротехническэ түбүүдые барихаар, химижүүлгын хэрэгсэлнүүдые ашаг үрэ ехэтэйгээр хэрэглэлгые хангаха арга олгоһон албаниие байгуулхаар хараалагдана. Гэбэшье «Сельхозхими» нэгэдэл, олохон райкомууд, районно гүйсэдхэхэ комитедүүд энэ тогтоолые бэелүүлхэ талаар хүдэлмэрөө эршэмтэйгээр ябуулнагүй. Илангаяа Бэшүүрэй, Яруунын, Хяагтын, Сэлэнгын ба Хэжэнгын районуудта нютагай үтэгжүүлгэнүүдые таряалан болон сабшалан дээрэ гаргаха хүдэлмэри һулаар ябуулагдана.

Газар таряалангые шанаржуулан һайжаруулга урагса дээшэлүүлгэдэ айхабтар ехэ үүргэ дүүргэхэ юм. КПСС-эй обкомой бюро, республикын Министрнүүдэй Совет энэ табан жэлдэ бэелүүлэгдэхэ мелиорациин комплексно программые баталаа һэн. Эдэ жэлнүүдтэ 110 мянган гаран гектарта мелиоративна хүдэлмэри хэгдэхэ, 50 мянган га шэнэ газар элдүүрилэгдэхэ, 45 мянган гектарай уһалууриин газар һайжаруулагдаха зэргэтэй. Зүгөөр табан жэлэй түрүүшын хоёр жэлэй мелиоративна хүдэлмэриин хэмжээн табан жэлэй даабаринуудһаа бага байна.

Мелиорациин ба уһанай ажахын министерство уһалууриин газарые хэрэглэлгын ашаг үрые дээшэлүүлхэ хүдэлмэрөө үшөөл хангалтагүйгөөр ябуулна.

Элбэг хүрэхэ малай тэжээл бэлэдхэхын тула сабшалан болон бэлшээриие үндэһөөрнь һайжаруулха шухала. Эндэшье мелиоративна хүдэлмэри бэелүүлэгдэхээр хараалагдана. Улаан-Үдын, Бэшүүрэй, Хяагтын, Сэлэнгын, Зэдын ба бусад районуудай һү һаалиин ехэ фермэнүүдэй дэргэдэ тэжээлэй уһалагдадаг участогуудые бии болгохоор хараалагданагүй.

Сабшалан болон бэлшээриин ашаг үрые дээшэлүүлхэ хэмжээнүүд тухай тусхай тогтоолые СССР-эй Министрнүүдэй Совет саяхан баталан абаа. Манай бүхы районууд сабшалан дээрэпээ үндэр баян урагса хуряажа абадаг дүй дүршэлтэй юм. Районуудта, ажахынуудта энэ хэрэгтэ ямараар хандаһанһаа, хүнүүдэй үүсхэл эдэбхиһээ, тэдэнэй дунда ябуулагдадаг хүдэлмэриһөө ехэ юумэн дулдыдаха байна. Сабшалан болон бэлшээриие һайжаруулха саг үргэлжын отрядуудые эмхидхэжэ, тэдэнэртэ элдүүриин газар даалгажа үгэхэ хэрэгтэй.

КПСС-эй обкомой бюро болон республикын Министрнүүдэй Совет хүдөө ажахын техникэ һайнаар хэрэглэхэ, хадагалха талаар тусхай шиидхэбэри 1981 оной июнь һарада баталан абаа һэн. Колхоз, совхозуудта оньһото техникэ запабарилгын, хадагалалгын, техническэ талаһаань харууһалгын баазые бэхижүүлхэ хэмжээнүүд тэрээн дотор тодорхойлогдоһон байгаа. Эдэ хэмжээнүүдые бэелүүлгэ техникэ хэрэглэлгые һайжаруулха, тэдэниие һайнаар хадагалха арга олгохо юм. Гэбэшье энэ тогтоол олонхи районуудта муугаар бэелүүлэгдэнэ.

Энэ табан жэлдэ тэжээл бэлэдхэлгые тусхай мэргэжэлтэй индустриальна һалбари болгохо тушаа ехэ хүдэлмэри хэгдэхэ байна. Тиигэхын тулада тэжээл хадагалдаг байрануудые, тэжээлэй цехүүдые түргөөр бариха, түрүү шэнжэтэй технологи хэрэглэжэ, тэжээл бэлэдхэлгын хэмжээе нилээд дээшэлүүлхэ гэжэ хараалагдана. Зүгөөр Хүдөө ажахын министерство, олонхи колхоз, совхозуудай хүтэлбэрилэгшэд энэ асуудалые үдаа дараалан шиидхэнэгүй.

Мал ажалые хүгжөөхэ асуудалнууд дээрэ элидхэлшэ саашань тогтобо. Эдэ асуудалнуудаар үсөөн бэшэ һайн шиидхэбэринүүд мүн лэ абтаһан байха. Мүнөө болоходо, мал ажалые хамтадхан томодхохо, тусхай мэргэжэлдэ оруулха талаар бага бэшэ һайн дүй дүршэл бии болонхой. Тиигэбэшье мал ажалые эршэмтэй һайнаар эрхилдэг болохо арга методүүдые шудалхын түлөө мэргэжэлтэдтэй эбтэй эетэй, эмхитэй гуримтай хүдэлмэри даб дээрэ ябуулнагүйбди, ёһотой эдэбхи үүсхэл гаргагданагүй, бодомжотой хүдэлмэри хаа хаанагүй ябуулагданагүй. Иимэ хүдэлмэри эрхилхэ гэхэдэ, тэжээлэй дутагдал һаад хэдэг, мүн хуушанай гуримаар хүдэлдэг заншал бага бэшэ һаад ушаруулдаг байна. Адууһа малай һүрэг олошоруулха ябадал гуримшуулхын, мяханда тушаагдаха туганнуудые түргөөр түлжүүлхын тулада тиимэшье ехэ юумэн хэрэгтэй бэшэ. Забһартай поол дээрэ тэдэниие байлгахада, байра байдалынь үнэтэй болодоггүй, оньһожоруулгань юрын лэ байдаг, харин эдэ бүхы юумэнһээ—тэжээлэй гаргашаһаа эхилээд, ажалай бүтээсэ хүрэтэр—бага бэшэ ашаг олзо абтадаг юм. Гол шухалань юуб гэхэдэ, туганнууд гарзагүй һайнаар байлгагдадаг, залуу мал түргөөр томожодог гээшэ.

Эбэртэ бодо залуу мал түргөөр түлжүүлхэ ба шахан таргалуулха ажахынууд хоорондын нэгэдэлнүүдые байгуулха тухай шиидхэбэри гурбан жэл үлүүтэй сагай саада тээ абтаад, тэндэ залуу мал олоор байлгаха тушаа даабаринууд тодорхойлогдоо һэн. Энэ талаар Загарайн, Бэшүүрэй, Захааминай, Хориин районуудай ажахынууд һайн дабшалта хээ. Харин Түнхэнэй, Яруунын, Баргажанай, Хурамхаанай, Сэлэнгын районуудай хүтэлбэрилэгшэд энэ хүдэлмэриие түргөөр гуримшуулхын тулада мүртэй юумэ хэнэгүй.

Хурьгадые мяханда тушаахаар шахан таргалуулжа, түрэһэн жэлдэнь үүсэлээд тушаажа болохо, мүн тиигэхэ хэрэгтэй гэжэ Үдын, Тельманэй нэрэмжэтэ совхозуудай, Сэлэнгын районой XX партсъездын нэрэмжэтэ колхозой, бусад хэдэ хэдэн ажахынуудай дүй дүршэл батадхан харуулна. Энэмнай тиимэшье хүшэр хүндэ бэшэ, зүгөөр ехэ ашаг олзотой хэрэг мүн. Гэхэ зуура, энэ хэрэгые олохон ажахынуудта ёһотой һайнаар эрхилнэгүй.

Республика доторнай оньһожоруулагдамал мүнөө үеын зуугаад гаран һүнэй фермэнүүд тоологдоно, тэндэ һаагдадаг үнеэдэй 40 үлүүтэй процентнь байрладаг юм. Тиимэ фермэнүүдэй хүдэлмэриин ашаг үрые дээшэлүүлхэ арга замые бодото байдал заажа үгэнэ. Энэ юуб гэхэдэ, поточно-цеховой технологи болон абаһан продукциинь хэмжээнэй ба шанарай түлөө түлбэри түлэжэ байгаад, ажалаа эмхидхэлгын бригадна гурим нэбтэрүүлхэ ябадал мүн болоно.

Үйлэдбэриин зарим тэды ургаһантаи, худалдажа абадаг тэжээлэй гаргашын бага болоһонтой, 1981 — 1982 онуудта арьбалалтын гурим бэхижүүлһэнтэй дашарамдуулан, колхоз, совхозуудай гарзань бага болоо. Зүгөөр экономическа хүдэлмэриие хүсэдөөр һайжаруулжа үшөөл шадагдаагүй байһаар. Олохон колхоз, совхозуудта бүридхэлгын-экономическа хүдэлмэри муугаар эрхилэгдэнэ, илангаяа Хэжэнгын, Зэдын, Хяагтын, Түнхэнэй, Сэлэнгын районуудай ажахынуудта энэ хүдэлмэри муу байһаар. Юрэл үсөөхэн ажахынуудта ёһотойл бригадна ажахын тоосоон нэбтэрүүлэгдэнхэй, Бэшүүрэй районой «Победа» колхозой жэшээгээр нэбтэрүүлэгдэһэн бүридхэлгын ба хиналтын чековэ системэ муугаар хэрэглэгдэнэ.

Хэрэгсэлнүүдые, материалнуудые зүбөөр гаргашалхын түлөө ажахын кадрнуудта, мэргэжэлтэдтэ бүри хатуу шанга эрилтын табигдажа байһан мүнөөнэй шэнэ экономическа эрхэ байдалда экономикын асуудалнууд ажахын, совет ба партийна организацинуудай хүдэлмэридэ гол һууринуудай нэгыень эзэлхэ ёһотой. Газар таряалан ба мал ажал дээрэ ажалаа эмхидхэлгын бригадна онол арга нэбтэрүүлгэдэ, тэрэнэй түлбэри ба урмашуулгые нарижуулан һайжаруулха хэрэгтэ онсо анхарал хандуулагдаха ушартай.

Мүнөө колхоз, совхозуудта хабарай тарилгада бэлэдхэл хэгдэжэ байна. Хабарай тарилгын хүдэлмэринүүдые эмхитэйгээр, үндэр агротехническэ хэмжээндэ үнгэргэхэдэ, энэ жэлэй урагсын хуби заяан эхэнхидээ тодорхойлогдохо байна. Тиимэһээ хабарай тарилгада бэлэдхэл Хүдөө ажахын министерствын, партиин райкомууд ба райгүйсэдкомуудай һуларшагүй хиналта доро байха зэргэтэй. Мүн адууһа малай үбэлжэлгэдэ анхаралаа һуларуулжа болохогүй. Яруунын, Сэлэнгын, Захааминай районуудта малай үбэлжэлгэ хүндэ хүшэр байдалда үнгэржэ байна. Илангаяа Яруунын районой фермэнүүдтэ малаа муугаар харууһална гээд шалгалта харуулаа. Иимэ ушарнууд Сэлэнгын зарим ажахынуудта бии.

Ажалшадай материальна һуудал байдалые һайжаруулха асуудалнууд областной партийна организациин саг үргэлжэ хандуулдаг анхарал оролдолго мүн болоно, —гэжэ элидхэлшэ онсолон тэмдэглэбэ. Хүн зониие худалдаа наймаанай болон ажаһуудалай талаар хангалгые һайжаруулха хэмжээнүүд КПСС-эй обкомой пленум дээрэ зүбшэн хэлсэгдэһэн байгаа. 1981—1982 онуудай турша соо ажаһуудалай хэрэглэмжэ хангалгын хэмжээн 11, хүн бүхэндэ хүрэдэг эд бараанай эрьесэ 8,6 процентээр дээшэлээ. Хоёр жэлэй турша соо ажаһуудалай хэрэглэмжэ хангадаг 96 эмхи зургаанууд, худалдаа наймаанай 190 предприяти ашаглалгада үгтөө. Эд бараанай эрьесын бүридэлдэ арһан гутал, хубсаһа хунар, дотор хубсаһан, телевизорнүүд, хубсаһа угаадаг машинанууд, мяханай ба һүнэй продуктнууд, кондитерскэ зүйлнүүд улам зондо ехээр худалдагдадаг болоо. Гэбэшье хүн зониие худалдаа наймаагаар болон ажаһуудалайнь хэрэглэмжэ хангалгада бии байгаа дутагдалнууд удаанаар усадхагдана. Зарим магазинуудта, столовонуудта, ажаһуудалай хэрэглэмжэ хангалгын предприятинуудта эд бараанай бии байгаа нөөсэнүүд ашаг үрэтэйгөөр хэрэглэгдэдэггүй, үдэр бүриин хэрэглэмжын эд бараа наймаалгада таһалдал үзэгдэдэг байха юм. Ажалшадта таарамжатай һайн сагта худалдаа наймаа эмхидхэхэ тушаа хүдэлмэри үшөөл һулаар ябуулагдана.

Худалдаа наймаанай ба Хүн зоной ажаһуудалай хэрэглэмжэ хангалгын министерствэнүүд, Буркоопсоюз, партиин горкомууд, райкомууд ба совет органууд республика дотор, мүн нютаг нютагуудта бии байгаа дутагдалнуудые усадхаха, мүн энэ асуудалаар партиин обкомой V пленумэй абаһан шиидхэбэринүүдые заатагүй дүүргэхэ ёһотой.

Хуули гурим сахилгын хүдэлмэриие һайжаруулха, социалис зөөри хулгаилгатай, эдилгэ абалгатай болон хонжоо наймаа эрхилэлгэтэй хэгдэдэг тэмсэлые шангадхаха асуудалнууд партиин обкомой саг үргэлжын хиналта доро байгаа. Гэбэшье энэ хүдэлмэриие саашадань һайжаруулха эрилтэ мүн лэ табигдана.

Үзэл сурталай, политическэ хүмүүжүүлгын хүдэлмэриие һайжаруулха асуудалнуудаар КПСС-эй ЦК-гай абаһан тогтоол областной партийна организациин гол анхаралда байдаг, — гэжэ элидхэлшэ саашань хэлэбэ. Ажалшадые коммунис ёһоор хүмүүжүүлхэ хэрэгтэ СССР-эй байгуулагдаһаар 60 жэлэй ойн баяр ехэ нүлөө үзүүлһэн байна. КПСС-эй обкомой пленум дээрэ ажалшадые интернациональна ба патриотическа ёһоор хүмүүжүүлгые дам саашадань һайжаруулха асуудалнууд, харин КПСС-эй обкомой бюро дээрэ — пропаганда ба агитациин хэмжээе дээшэлүүлгэтэй холбоотой хэдэ хэдэн асуудалнууд зүбшэн хэлсэгдээ. Республика дотор партийна гэгээрэлэй һургуулинууд олошороо, тэндэ энэ жэлдэ 47 мянга гаран коммунистнууд ба партийна бэшэ хүнүүд һуралсажа байдаг. Ажалша коллективүүдтэ һара бүри нэгэн гуримтай политическэ үдэрнүүд үнгэргэгдэдэг. Гэбэшье партийна организацинуудай ябуулдаг үзэл сурталай-политическэ хүдэлмэриин эршэ дэлисэнь, үг удхань КПСС-эй ЦК-гай табидаг эрилтэнүүдтэ харюусанагүй. Политическэ ба экономическа һуралсалда, аман үгын ба харуулан ойлгуулгын агитацида ёһо тэдыгээр хандаха ябадал зарим ушарта үзэгдэдэг, энэ хүдэлмэри ажабайдалһаа, үйлэдбэриһөө таһарангяар ябуулагдадаг байха юм. Комсомолой олоншог организацинуудай, соёл гэгээрэлэй эмхи зургаануудай, спортын бүлгэмүүдэй хүдэлмэри ажалшадые, илангаяа залуушуулые хангаһагүй. Энэ хүдэлмэридэ республикын ба районуудай газетэнүүдэй, телевидени ба радиогой арга боломжонууд хүсэд дүүрэнээр хэрэглэгдэнэгүй. Үзэл сурталай хүдэлмэриин ашаг үрые саг үргэлжэ дээшэлүүлхэ, тэрэниие предприятинуудай, барилгануудай, колхоз, совхозуудай, транспортын, ажаһуудалай хэрэглэмжэ хангадаг предприятинууд болон организацинуудай ажабайдалтай холбохо гээшэ шухала зорилго болоно.

Хиналтын ба гүйсэдхэн дүүргэлтые шалгалгын арга методүүдые нарижуулан һайжаруулха асуудалнууд дээрэ нүхэр А. У. Модогоев тогтон хэлэбэ.

Һүүлэй үедэ партиин Улаан-Үдын горком, Октябрьска, Хориин, Баргажанай, Загарайн райкомууд абаһан шиидхэбэринүүдэйнгээ дүүргэлтын хойноһоо хиналта һайнаар эмхидхэдэг болонхой.

Авиационно ба прибор бүтээлгын заводуудай парткомууд абаһан шиидхэбэринүүдээ дүүргэхын түлөө эдэбхитэйгээр хүдэлдэг болоо. Прибор бүтээлгын заводой парткомдо абтаһан тогтоолнуудай дүүргэлтын хойноһоо секретарьһаа гадна, парткомой гэшүүд хиналта хэдэг болонхой. Партийна суглаанууд болон парткомой заседанинууд дээрэ тогтоолнууд тушаа ямар хүдэлмэриин хэгдэһэн тухай мэдээсэлнүүд саг үргэлжэ харагдажа байдаг.

Үйлэдбэриин ашаг үрэ дээшэлүүлхэ асуудалнуудаар партийна суглаануудай, мүн парткомой абаһан тогтоолнуудые дүүргэхэ тушаа завод дээрэ эмхидхэлэй бодомжотой һайн хүдэлмэри ябуулагдадаг юм. Зохёон табигдаһан хэмжээ ябуулгануудай ёһоор энэ завод дээрэ нёдондо жэлдэ шэнэ түхеэрэлгэ, автоматическа лининүүд тодхогдоо, түрүү шэнжэтэй хэдэ хэдэн шэнэ технологическа үйлэдбэри ашаглагдаа һэн. Табан робот хүдэлгэгдэхөөр бэлдэгдэжэ байна. Эдэ бүгэдэ бар хүсэнэй хүдэлмэринүүдэй хэм хэмжээе эли бодо хороохо, ажалай бүтээсые дээшэлүүлхэ арга олгоо бшуу.

Иимэ хүдэлмэри хэхэдээ, КПСС-эй Загарайн райком һайн дүй дүршэлтэй болонхой. Абтаһан шиидхэбэринүүдэй болон дээдын организацинуудай абаһан тогтоолнуудай хэр дүүргэгдэжэ байһаниинь райкомой аппарадта һара бүри хаража үзэгдэдэг юм. Мэдээсэл хэлгын гуримаар пленумүүд, заседанинууд дээрэ секретарьнуудай, бюрогой гэшүүдэй, таһагуудые даагшанарай, предприятинууд болон организацинуудай хүтэлбэрилэгшэдэй тоосоонууд шагнагдадаг байна. Коммунистнуудай шүүмжэлхы ажаглалтануудые бэелүүлхэ тушаа КПСС-эй райкомой хэһэн хүдэлмэри тухай тоосоо зүбшэн хэлсэһэн суглаанууд үнгэрэгшэ жэлэй эсэс багта районой бүхы эхин организацинуудта үнгэргэгдөө.

Абтаһан шиидхэбэринүүдэй хойноһоо хиналта табилгын асуудалнуудта партиин райкомой хандуулдаг саг үргэлжын анхарал хадаа промышленностиин, капитальна барилгын ажал хэрэгүүдтэ һайнаар нүлөөлдэг байха юм. Мүнөө дээрээ хүдөө ажахы, илангаяа мал ажал ба тэжээл бэлэдхэлгэ тухай иигэжэ хэлэхын аргагүй.

Дээдэ органуудай болон өөһэдынгөө шиидхэбэринүүдые дүүргэхэ талаар Үдын совхозой партийна организаци нарин нягтаар хүдэлнэ. Энэ хүдэлмэридэ парткомой гэшүүд, профсоюзай комитет, арадай хиналтын постнууд эдэбхитэйгээр хабаадалсадаг. Партийна комитет коллективэйнгээ анхаралые газар таряалангай зональна системэ зохёохы ёһоор нэбтэрүүлгэдэ, хүдөө ажахын үйлэдбэриин ашаг үрые дээшэлүүлгэдэ хандуулдаг, үзэл сурталай-политическэ хүдэлмэриие һайжаруулха, ажалшадай соёлой болон ажаһуудалай хэрэглэмжые һайнаар хангаха ябадал түйладаг юм. Эдэ асуудалнууд партийна суглаанууд дээрэ зүбшэн хэлсэгдээд, парткомой заседани дээрэ тэдэнэй хэр зэргэ дүүргэгдэжэ байһаниинь саг үргэлжэ хаража үзэгдэдэг. Абаһан шиидхэбэринүүдээ дүүргэхэ тушаа мэргэжэлтэдэй, коммунистнуудай хэдэг хүдэлмэри тухай, социалис мүрысөөндэ түрүү үүргэ дүүргэхэ уялгаяа тэдэнэй хэр бэелүүлжэ байһан тухайнь тоосоонуудые бүхы отделенинүүдэй партийна суглаанууд дээрэ зүбшэн хэлсэдэг гуримтай. Эдэ бүгэдэ коллективүүдэй ажалай эдэбхи хэшээлые хүгжөөлгэдэ һайнаар нүлөөлөө. СССР-эй байгуулагдаһаар 60 жэлэй ойн баярай хүндэлэлдэ дэлгэрһэн социалис мүрысөөнэй дүнгөөр Үдын совхоз КПСС-эй ЦК-гай, СССР-эй Министрнүүдэй Совеэдэй, ВЦСПС-эй ба ВЛКСМ-эй ЦК-гай дамжуулгын Улаан тугаар шагнагдаа һэн. Гүрэндэ мяха худалдаха жэлэйнгээ түсэб энэ совхоз 103 процент, һү—125, нооһо—100,4, ороӧһо таряа—300 процент дүүргээ.

Энэ хүдэлмэри эмхидхэхэ талаар Зэдын вольфрам-молибденэй комбинадай, Тимлюйн цементын заводой, Сэлэнгын модоной баазын, Оёорой, Охин-Булагай совхозуудай парторганизацинууд болон бусад бага бэшэ дүй дүршэлтэй болонхой.

Гэбэшье абаһан шиидхэбэринүүдээ дүүргэхын түлөө хэгдэдэг тэмсэл олохон партийна организацинуудта эмхидхэлэй шухала хүдэлмэрөөр батадхагдадаггүй байна.

Улаан-Үдэ городто гэр байрын барилга һайжаруулха асуудалнуудаар абтаһан тогтоолнууд хүсэд дүүрэнээр дүүргэгдэнэгүй.

«Электромашина» заводой партийна суглаанууд болон парткомой заседанинууд дээрэ ажалаа эмхидхэлгын бригадна онол арга хүгжөөхэ асуудалнууд нэгэнтэ бэшэ зүбшэн хэлсэгдээ һэн. Ажалаа эмхидхэлгын бригадна онол арга эндэ ямар байгаа һэн бэ, тиимэл хангалтагүй зандаа үлэнхэй. Мүнөө иимэ онол аргаар тэндэ хүдэлмэришэдэй оройдоол 24 процентнь хүдэлнэ.

Нёдондо жэлдэ һү ехээр һаадаг болохо тушаа ажахынуудай хүтэлбэрилэгшэдые уялгалһан табан тогтоол партиин Хэжэнгын райком абаа һэн. Бодото дээрээ ушар байдалынь огто хубилаагүй.

Зэдын райондо абтаһан шиидхэбэринүүдэй дүүргэлтын хойноһоо хиналта һулаар хэгдэдэг. Эндэ КПСС-эй райкомой пленумүүдэй болон бюрогой олохон шиидхэбэринүүд дүүргэгдэнгүй үлэшоо.

Сэлэнгын райондо Карл Марксын нэрэмжэтэ колхоз томо ажахынуудай нэгэниинь болодог. КПСС-эй горкомой бюро энэ ажахыда анхаралаа хандуулдаггүй гэхын аргагүй. Энэ ажахын хүтэлбэрилэгшэдэй тоосоонууд партиин горкомдо жэлдээ дунда зэргээр хоёр дахин шагнагдадаг байна. Гэхэ зуура эдэ бүгэдэнь мүнөө хэгдэжэ байгаа хүдэлмэринүүдэй ябаса тухай асуудалнууд болоно. Колхознигуудай дунда журам бэхижүүлхэ, даалгагдаһан хэрэгэйнгээ түлөө мэргэжэлтэдэй харюусалгые дээшэлүүлхэ хэмжээнүүд тухай гол шухала асуудалнууд хаража үзэгдэдэггүй байха юм.

Хиналтые эмхидхэхэ талаар партийна эхин организацинуудта горитой дутагдалнууд бии. Парткомуудай болон партбюрогой секретарьнар хиналтые эмхидхэхэ хэрэгтэ һунгагдамал органуудай гэшүүдые хабаадуулдаггүй, хиналтын ба гүйсэдхэлэй дүүргэлтые шалгаха бүхы хүдэлмэриие өөһэдөө даажа абадаг байна. Иимэ дутагдалнууд Улаан-Үдын гэр барилгын комбинадай, Хяагтын плавиково-шпадай руднигай, Северобайкальск станциин, Сэлэнгын, Баргажанай, Ехэ-Нугын, Худанай совхозуудай партийна организацинуудта ушардаг.

Хиналта эмхидхэхэ хэрэгтэ захиргаанай ажал ябуулгые хинаха эрхээ бэелүүлдэг парторганизацинуудай комиссинууд үшөөл бүрин дүүрэнээр хэрэглэгдэнэгүй. Хяагтын, Түнхэнэй, Баргажанай, Мухар-Шэбэрэй, Сэлэнгын районуудта эдэ комиссинууд илангаяа муугаар хүдэлнэ.

Олохон партийна организацинуудта абтаһан шиидхэбэринүүдэй дүүргэлтын хойноһоо табигдадаг хиналтын хүдэлмэридэ ёһотой гурим байдаггүй, энэ хүдэлмэри зарим тэды хэгдэдэг, аша үрэ багатай шалгалтаар хизаарлагдадаг байха юм. Тиихэ зуураа дутагдалнуудай шалтагаануудынь гүнзэгыгөөр элирүүлэгдэдэггүй, журамгүй, эмхи гуримгүй баримтануудта хатуу шанга сэгнэлтэ үгтэдэггүй байна. Тиимэ шалгалтанууд ёһотой үрэ дүн үгэдэггүй ха юм.

Сэлэнгын, Прибайкалиин, Хурамхаанай районуудта партийна суглаанудай үүргэ доошолуулагданхай, тэдэнь зарим даа шухала бэлэдхэлгүйгөөр үнгэргэгдэдэг, суглаанууд дээрэ коммунистнуудай тоосоонууд хаа яа шагнагдадаг. Баргажанай, Улаан-Үдын, Бэшүүрэй районуудай партийна организацинууд малшадые өөһэдынгөө зэргэдэ абанагүй.

Ажалшадай бэшэгүүд болон бусад хандалганууд тушаа, илангаяа дутуу дунда зүйл тохёолдуулдаг шалтагаануудые элирүүлхэ, усадхаха тушаа КПСС-эй ЦК-гай табидаг эрилтэнүүд хүсэд дүүрэнээр бэелүүлэгдэнэгүй.

Арадай депутадуудай олохон Совеэдүүдэй гүйсэдкомуудта хиналта ба дүүргэлтын шалгалта муугаар хэгдэнэ. СССР-эй Конституциин тэдээндэ даалгаһан хиналтынгаа уялга тэдэнэр хүсэд дүүрэнээр бэелүүлнэгүй, экономическа ба социальна хүгжэлтын түсэбүүдэй дүүргэлтын хойноһоо, совет хуулинуудые сахилгын, һунгагшадай захяа заабаринуудые бэелүүлгын хойноһоо табигдадаг нютагай Совеэдүүдэй хиналтын ашаг үрэ илангаяа бага байһаар.

Республикын Министрнүүдэй Совет үсөөн бэшэ тогтоолнуудые абадаг, зүгөөр тэдэнээ хангалтагүйгөөр хинадаг байха юм. Тэрэнэй эсэстэ министерствэнүүдэй горрайгүйсэдкомуудай зарим хүтэлбэрилэгшэд эдэ тогтоолнуудые ёһотой һайнаар анхарнагүй, тэдэнэй дүүргэлтые хангаһагүй.

Совет органуудта хэгдэдэг хиналта хадаа олон тоото тогтоолнуудые абалгаар нилээд орёо хүндэ болошодог байна. Жэшээлхэдэ, Яруунын райгүйсэдком 1982 ондо өөрынгөө заседанинууд дээрэ 220 шиидхэбэри абаа. Тэдэнэй 35-ниинь хүдөө ажахын асуудалнуудта зорюулагдаһан байгаа. Тэдэнэй дүүргэлтын хойноһоо ёһотой хиналта эмхидхэгдээгүй һэн. Тиимэһээ хүдөө ажахыдахи ажал хэрэгүүдэй муугаар эрхилэгдэжэ байһаниинь дэмы бэшэ.

Улаан-Үдын горгүйсэдкомдо гүйсэдхэлые шалгалта хангалтагүйгөөр эмхидхэгдэнхэй. Эндэ эмхидхэлэй хүдэлмэрөөр батадхагдаагүй олохон тогтоолнууд муугаар дүүргэгдэнэ, илангаяа болбосон түхэлтэй болгохо городой транспортые хүгжөөхэ асуудалнуудаар абтаһан шиидхэбэринүүд мууса бэелүүлэгдэнэ.

Министерствэнүүд, албан зургаанууд болон ажахын органуудта хэгдэдэг хиналтын ба гүйсэдхэлые шалгалгын байдал хадаа тэндэ нилээд ехээр нарижуулан һайжаруулха эрилтэ табина.

Промышленностиин, транспортын предприятинуудта, барилгын организацинуудта олон тоото элдэб янзын хэмжээ ябуулганууд хараалан табигдадаг, зүгөөр тэдэнэй дүүргэлтын дүнгүүд заримдаа гаргагдадаггүй байха юм. Тиимэ байдал «Бурятцелинстрой» трестдэ тохеолдонхой. Шэнэ техникэ, хүдэлмэриин шанар дээшэлүүлхэ тушаа трестын хүтэлбэрилэгшэдэй хараалһан олохон хэмжээ ябуулганууд нёдондо дүүргэгдэнгүй үлэшоо бэлэй. «Главбурятстройдо» шэнэ техникэ нэбтэрүүлхэ тушаа хараалагдаһан 47 хэмжээ ябуулгануудай хахадыньшье дүүргэгдээгүй.

Предприятинууд болон организацинуудай хүтэлбэрилэгшэд үсөөн бэшэ ушарта хиналтые хүтэлбэрилхэ хүдэлмэриие аппарадайнгаа доогуур тушаалтай ондоо хүдэлмэрилэгшэдтэ тохохо гэжэ һэдэдэг, эдэ асуудалнуудые хүтэлбэрилэгшэд өөһэдөө эрхилхэ дурагүй байдаг.

Министерствэнүүд ба албан зургаанууд, ажахын органуудай партийна организацинууд аппарадай хүдэлмэриин хойноһоо хинаха эрхээ эдэбхитэйгээр хэрэглэхэ, албан хойрог, ноошо нозог баримтануудтай эрид шууд тэмсэхэ, даалгагдаһан хэрэгэйнгээ түлөө, гүрэнэй түсэ-

ЭЛИДХЭЛ ТУШАА ҮГЭ ХЭЛЭЛГЭ

КПСС-эй Улаан-Үдын горкомой нэгэдэхи секретарь, КПСС-эй обкомой гэшүүн А. М. Беляковто үгэ үгтэбэ.

—Городской партийна организациин, тэрэнэй гол звенонуудай онсо анхарал мүнөө КПСС-эй ЦК-гай ноябриин (1982 он) Пленумэй шиидхэбэринүүдые бэелүүлхын түлөө хүдэлмэридэ зорюулагданхай, — гэжэ тэрэ үгэеэ эхилбэ. — Абтаһан шиидхэбэриие нарин нягтаар бэелүүлхэ, партийна, гүрэнэй, ажалай болон ниитын журам эбдэхэ ямаршье ябадалтай эрид тэмсэхэ тухай КПСС-эй ЦК-гай Генеральна секретарь Ю. В. Андроповой заабариие манай коммунистнууд, городоймнай ажалшад халуунаар дэмжэһэн байна.

Городой түрүү предприятинууд — авиационно, судна бүтээлгын, «Теплоприбор» заводуудай, М. И. Калининай нэрэмжэтэ локомотивна деподой, нарин сэмбын комбинадай, «Жилгражданстрой» трестын 1-дэхи СМУ-гай, «Юбилейный» универмагай, түргэн туһаламжын больницын-коллективүүдэй үүсхэлээр ажалша коллективүүдтэ ажалай эмхидхэл һайжаруулха, хүдэлмэриин ба үйлэдбэриин журам һайжаруулха талаар тодорхой хэмжээнүүд хараалагдаад, бэелүүлэгдэжэ байнхай.

Манай гол зорилго хадаа арбан нэгэдэхи табан жэлэй гурбадахи гол жэл — 1983 оной түсэбүүдые дүүргэлгэ болоно. Энээндэл городой партийна, совет органуудай, предприяти, барилга бүхэнэй захиргаанууд болон ниитын эмхинүүдэй гол анхарал хандуулагдана гээшэ.

Гэбэшье эндэ дутуу дунданууд үшөөл олон. Энээн тухай элидхэл доторшье тэмдэглэгдээ. КПСС-эй райкомой, бюро, пленум, Совеэдүүдэй сессинүүд дээрэ, партийна, профсоюзай комитедүүдэй заседанинууд дээрэ шухала, һонирхолтой асуудалнууд зүбшэгдэдэг, предприятинууд болон барилганууд дээрэ олон суглаанууд үнгэргэгдэжэ, шиидхэбэринүүд абтадаг байха юм. Теэд тэдэнэй нилээд олониинь саарһан дээрээл үлэшэнэ. Заримдаа энэ бодомжогүйгөөр абтаһан шиидхэбэринүүд байдаг, нүгөө заримдаа дүүргэлтын хиналта һуладашадаг.

Эдэ дутагдалнуудые усадхахын тула элдэб хэрэгтэй, хэрэггүй бэшэмэл тогтоол, захиралтануудые үсөөрүүлхэ шухала. Элдэб олон саарһануудай урадхал соо ёһын тэдыдэ, бюрократическа хандалгын шалтагаанаар гол хэрэг анхарагдангүй үлэшэхэл.

Манай урда табигдаһан зорилгонуудай эгээл шухалань гэхэдэ, мүнөө үедэ промышленность болон барилга дээрэ ажалай бүтээсэ дээшэлүүлхэ, городой ажахые, нэн түрүүн дулаагаар хангалгые, һайжаруулха, гэр байрын, социально-ажаһуудалай барилга хүгжөөхэ, Эдеэ хоолой программын хэмжээнүүдые бэелүүлхэ хэрэг болоно.

Һүүлээрнь КПСС-эй Зэдын райкомой нэгэдэхи секретарь С. Б. Жаргаловта үгэ үгтэбэ.

— «КПСС-эй XXVI съездын шиидхэбэринүүдтэй зохилдуулан, гүйсэдхэн дүүргэлтые хинаха ба шалгаха хэрэгые саашадань нарижуулан һайжаруулха тухай» КПСС-эй ЦК-гай тогтоолые бэелүүлхын тула 1981 оной ноябриин 30-да партиин райкомой бюро дээрэ тодорхой хэмжээнүүд абтаа һэн. Үнгэрһэн хоёр жэлэй хугасаа соо КПСС-эй райкомой бюро элдэбын асуудалаар 81 тогтоол абаһан байна. Мүн бидэндэ дээдын партийна, совет органуудһаа 57 заабари болон тогтоолнууд ороо.

Эдэнэй олонхи тогтоолнуудынь хүдөө ажахые саашадань эрид хүгжөөхэ, районой колхоз, совхозуудай экономикые һайжаруулха хэрэгтэ зорюулагданхай. Эдэ асуудалнуудые райкомой бюро арадай депутадуудай районно Совеэдэй гүйсэдкомтой хамта хаража үзэһэн байна. Бүхыдөө мандаа ороһон тогтоолнуудай 70 процентнь колхоз, совхозуудай, хүдөө ажахын предприятинуудай ажал хэрэг тухай, хүдөө ажахые хүгжөөхэ тухай хэлэгдэһэн байгаа. Харин бэшэниинь партийна, комсомольско, профсоюзна организацинуудай, нютагай Совеэдүүдэй хүдэлмэридэ хабаатай.

Районно партийна организаци КПСС-эй ЦК-гай майн болон ноябриин (1982 он) Пленумүүдэй шиидхэбэринүүдтэй зохилдуулан, өөһэдын түсэбүүдые табиһан юм. Эгээл мүнөөдэрэй партиин райкомой гол зорилго хадаа коммунистнууд, ажалшад ... бэелүүлхын ... рам шанга... һан ажалда... даха, юумэ... наха, хүдэл... арга, ажала... нөөр хэрэг... хидхэлэй ... болоно. Эн... доторoo ү... һайн бааза... най бүлгэ... жоруулагда... дэй байха ... центнь ... 72 процент... луулдаг це... дэ үдэр б... жээл буйл... тэнэ.

(Түгэсхэл...)

КПСС-эй ОБЛАСТНОЙ КОМИТЕДЭЙ XI ПЛЕНУМ

…ЭРЭГЫЕ НАРИЖУУЛАН ҺАЙЖАРУУЛХА

горком эмхидхэн хүтэлбэрилдэг юм.

Удаань арадай депутадуудай Улаан-Үдын районно Соведэй гүйсэдкомой түрүүлэгшэ **Ю. Б. Цыренжапов** үгэ абаба.

— Түрэл партиингаа, гүрэн түрынгөө абаһан шиидхэбэринүүдые хинаха, шалгаха хүдэлмэрие һайжаруулха, саашадань һайжаруулха талаар район дотор хододоо хэмжээн абтажал байдаг. КПСС-эй райком, райгүйсэдком районойнгоо экономикые, соёл культурые эрид хүгжөөхын түлөө хододоо анхаржа байдаг. Пленум болон сессинүүд дээрэ асуудалнуудые саг дары харадаг юм. Нёдондо хүдөө ажахые, барилгые саашадань хүгжөөхэ, худалдаа-наймаа, элүүр энхые хамгаалха талаар тусхай тогтоолнууд баталан абтаа һэн. Эдэ бүгэдын ашаар үнгэрэгшэ жэлдэ гүрэндэ һү, мяха, нооһо, хартаабха худалдаха районой түсэбүүд амжалтатай бэелүүлэгдээ. Мүн бүдүүн болон шэмэтэ тэжээл нөөсэлхэ даабари үлүүлэн дүүргэгдээ.

Энэшье жэлдэ районой ажахынууд мал ажалай продукци үйлэдбэрилхэ ба гүрэндэ худалдаха түсэбые бэелүүлхээр хараална.

Парти, правительствын баталан абаһан шиидхэбэринүүдэй аша үрэ дээшэлүүлхэ талаар хэмжээнүүд яһала саг соогоо абтана. Нютагай Соведүүд депутадуудай туһаламжаар аргагүй ехэ хүдэлмэри ябуулдаг юм. Нэн түрүүн һунгагшадай захилнуудые дүүргэхэ гэшэ нилээд удха шанартай. Үнгэрэгшэ зарлалай үедэ районно Соведтэ һунгагшадһаа 136 захил абтаһан һаа, тэрэнэйнь 130-ниинь дүүргэгдэһэн байна.

Зарим партийна, совет органуудай хүтэлбэрилэгшэд парти, правительствын шиидхэбэринүүдэй дүүргэлтые хинаха, шалгаха талаар ехэл дутуу дунданuудтай. Эдэ тогтоолнуудтай коммунистнуудые саг соонь танилсуулдаггүй, эндэһээ тэрэниие бэелүүлхэ хэрэг орхигдошоно.

Үнгэрһэн жэлэй октябрь һарада партиин райкомой пленум дээрэ һаалиин мал үсхэбэрилгые һайжаруулха тухай асуудал хэлсэгдээ һэн. Энэ тогтоолой дүүргэлтые райкомой бюро хододоо хинажа байгаа. Эдэ бүгэдын ашаар район дотор сагаан эдеэ үйлэдбэрилгэ нилээд дээшэлээ. Үнгэрһэн хоёр һарын туршада нёдондоной энэ үеынхидэ орходоо һү һаалга 14 процентээр ехэ болоһон байна.

Ажалай журам шангадхахын тула бригадна арга үргэнөөр хэрэглэхэ ёһотой. Мүнөө район дотор 207 хонишодой, овощ ургуулагшадай, луговодуудай звенонууд иимэ аргаар хүдэлнэ.

Колхозуудай тоосоото болон совхозуудай жэлэй дүнгөөр үнгэргэгдэһэн суглаанууд, нютагай Соведүүдэй сессинүүд дээрэ КПСС-эй ЦК-гай ноябриин (1982 он) Пленумэй шиидхэбэринүүдые бэелүүлхын түлөө нэн түрүүн ажалай, гүйсэдхэлгын журам шангадхаха, гүрэнэй түсэб заатагүй бэелүүлхэ гэшэ мүнөөдэрэй хүн бүхэнэй нангин уялга болоно.

—КПСС-эй Хойто-Байгалай райком партийна шиидхэбэри бүхэниие болзортонь, гүйсэд дүүргэхые оролдодог,— гэжэ КПСС-эй Хойто-Байгалай райкомой нэгэдэхи секретарь **Н. И. Крючков** хэлэбэ.—Иимэ шэнжэ шанар хүтэлбэрилхы тушаалтадай, юрын коммунистнуудай болон бүхы ажалшадай хүдэлмэридэ заншалта болонхой. Тиимэ болохолоороо ажалша коллективүүд үүсхэл эдэбхи гаргажа, холын хараатайгаар хүдэлхэ аргатай болоно ха юм.

Гүйсэдхэн дүүргэлгые хинаха ба шалгаха хэрэгтэ КПСС-эй райком саг үргэлжын анхарал хандуулха. Энэ талаар КПСС-эй райкомой тоосоое зүбшэн хэлсэһэн партиин обкомой бюрогой 1980 оной октябриин 22-то абтаһан тогтоол шухала үүргэ дүүргээ. Тус тогтоол КПСС-эй райкомой бюро, пленум дээрэ зүбшэн хэлсэгдээд, тэрэнэй үндэһөөр партийна организацинуудай саашанхи ажал ябуулгын дэлгэрэнгы программа баталагдаа һэн.

Тоосоото үе соо партиин райком 37 тогтоол абаа. Тэдэниие дүүргэлгын хойноһоо тон шанга хиналта табигдаад, райкомой бюро дээрэ зүбшэн хэлсэһэнэй удаа 28 тогтоолынь хиналта дороһоо гаргагдаа. Гүйсэдхэн дүүргэлгые хинаха зорилготойгоор 44 асуудал зүбшэн хэлсэгдээ.

Эдэ бүгэдын эсэстэ 1982 ондо барилга-хабсаралгын хүдэлмэриин эгээл үндэр хэмжээнэй олон миллион түхэриг түйлагдаа. Энэнь бүхы республикын хэмжээнэй хахадынь шахуу болоно. Байгал-Амарай түмэр замай 360 километр баригдаа. Жэл бүри тэрэнэй утань 110-116 километр нэмэнэ. Мүнөө түмэр замай түрүүшын ээлжээнэй барилга түгэсхэхы шатадаа хүрэнхэй. БАМ-ай утын бүхы зайда поездүүдые ябуулха гэһэн КПСС-эй XXVI съездын табиһан зорилго болзорһоо урид дүүргэгдэхэ гэжэ мүнөө хэлэхээр.

Гэхэтэй хамта шпалын дуталдаһанһаа боложо, түсэбэй ёһоор нёдондо 146 километрэй зайда рельснүүдые табиха байгаад, тэрэнээ дүүргэжэ шадаагүйбди. Мүнөөшье шпала, түмэр, хирпиисэ гэхэ мэтэ материалнууд дуталдаһан зандаа. Буряадай АССР-эй 60 жэлэй ойн хүндэлэлдэ Муякан станци хүрэтэр рельснүүдые хүргэхэ уялга абтанхай. Тиимэһээ материально-техническэ хангалгые һайжаруулха талаар КПСС-эй обком туһалха гэжэ найданабди.

Северобайкальск хотомнай һалбаран хүгжэжэ байна. Барилгын эхилһээр 187,4 мянган дүрбэлжэн метр талмайтай, тэрэ тоодо 47,7 мянганиинь—саг үргэлжын гэр байра ашаглагдаа. Городтомнай 4 дунда һургуули, 19 магазин, соёлой 4 байшан гэхэ мэтэнүүд бии. Барилгын асуудалые партиин райком болон горсовет саг үргэлжэ хинажа байдаг. Гэхэтэй хамта Зам харилсаанай министерство, Транспортна барилгын министерство түгэс түхеэрэлгэтэй гэр байрануудые бариха дурагүй. Кадрнуудые тогтоножоруулхын тула манай эндэ промышленнэ предприяти бии болгохо шухала хэрэгтэй болоод байна.

Трибуна дээрэ Улаан-Үдын гэр барилгын комбинадай электро-газгнуургшан **Г. П. Шестаков** гараба.

— Капитальна барилга гэшэ орёо хүндэшье һаа, арадай ажаһуудалда тон хэрэгтэй һалбари. Арад зоной ажаһуудалай һайжаралга барилгын лэ хүгжэлтэһөө дулдыдадаг гэшэ. Эндэ гэр барилга ехэ үүргэ дүүргэнэ.

Манай гэр барилгын комбинат арба гаран жэлдэ хүдэлнэ. Би тэндэ түрүүшынь үдэрһөө ажалланаб. Һүүлэй жэлнүүдтэ Улаан-Үдэ городтомнай, илангаяа манай Октябрьска райондо урган бодоһон гэрнүүдые, бүхэли кварталнуудые харахадаа, би урмашан баясадагби. Эдэ бүгэдэ манай коллективэй, минии нүхэдэй—Георгий Иосифович Песков, Леонид Будаевич Очиров, Галина Лаврентьевна Баталова болон бусадай, мүн миниишье хабаадалгатайгаар бодхоогдоно.

Арбадахи табан жэлдэ коллективнай нилээд бэрхэшээлнүүдтэй ушараа. Хуушан, томо панельнэ гэр баридаг заводнай һэльбэгдэн шэнэлэгдэжэ, шэнэ котельнэ баригдажа, хэдэн арбаад метр коммуникаци татагдажа байхатайнь хамта шэнэ 135-дахи сериин гэрнүүдые ашаглаха хэрэгтэй байгаа.

Гүрэнэй түсэб дүүргэнэгүй гэжэ олон дахин шүүмжэлэлдэ ороһоншье байхабди. Теэд эндэ бидэнһээ дулдыдаашьегүй шалтагаанууд байха.

Хэзээшьеб комбинадта оройдоол 15 коммунистын байһые һананаб. Мүнөө партийна организацимнай ургажа, 125 коммунистһаа бүридэнэ. Инженерно-техническэ кадрнууднайшье ургаа. Теэд дутагдалнууднай үшөөл гүйсэд усадхагдаагүй.

Минии һанахада, манай партком абаһан шиидхэбэринүүдэйнгээ дүүргэлтые наринаар хинан сахижа үшөөл шадаагүй, коммунистнуудтаа эрилтэ багатайгаар хандаа гэхэ байнаб. Харахада цехэй хүтэлбэрилэгшэдэй, коммунистнуудай тоосоон шагнагдаха, элдэб олон шиидхэбэринүүд абтаха юм. Теэд тэдэнэй дүүргэлтын шалгагдадаггүй дээрэһээ, хүтэлбэрилэгшэд миин найдуулаад лэ, үгэһэн үгэеэ дүүргэнгүй үлэшэдэг.

Элдэб түхеэрэлгэнүүдэй, ажалгүй байлгагдадаг, хүдэлмэриин саг һамшааха ушарай гарадаг тухай бидэ оло дахин хөөрэлдэдэг гээшэбди. Гэбэшье хэрэг үшөөл удаанаар заһарна.

Мүнөө, комбинадай захиргаанай шэнэлэгдэхэдэ, үйлэдбэриин олон асуудалнууд шиидхэгдэдэг болонхой. Тиигэжэ январь, февраль һарануудта хабсаргагдадаг түмэр-бетон хэрэгсэлнүүдые гаргаха түсэб дүүргэгдэжэ, барилга хабсаралгын хүдэлмэриин хэмжээн үнгэрэгшэ жэлэйхиһээ 48 процентээр ургаа. Ажалай эмхидхэлэй, даабари дүүргэлгын журамай һайжарһанай аша үрэ энэ ха юм.

— Абтаһан шиидхэбэринүүдые хинаха, шалгаха хэрэгые саашадань шэнэдхэн хубилгаха талаар партиин табиһан эрилтэ ажалшадай эгээл олониитэ эмхи болохо профсоюзда онсо удха шанартай,—гэжэ облпрофсоведэй түрүүлэгшэ **А. Д. Чукаев** элидхэл тушаа үгэ хэлэхэдээ тэмдэглэбэ. Мүнөө үедэ өөһэдынгөө зэргэдэ 430 мянганһаа үлүү гэшүүдтэй профсоюзай организацинууд областной партийна организациин хүтэлбэри доро социалис мүрысөө эмхидхэжэ дэлгэрүүлхэ, ажалай журам бэхижүүлхэ, ажалшадые хүмүүжүүлхэ, мүн ажалша коллективүүдэй эрилтэ хангаха талаар эмхидхэлэй олон янзын хүдэлмэри ябуулна.

Һүүлэй үедэ профсоюзуудай областной совет болон профсоюзуудай һалбари бүхэнэй обкомууд, комитедүүд, парти, правительствын заабаринуудые бэелүүлэн, абтаһан шиидхэбэринүүдэй аша үрэ дээшэлүүлхэ талаар яһала олон хэмжээнүүдые абажа бэелүүлнэ. Саг болзортонь хэмжээнүүдые абахадамнай республика доторнай ажалай талаар хуули заршам бүдүүлигээр хазагайруулха ушар үсөөрүүлэгдөө. Мүн хүдэлмэришэдэй гэнэ усалда орохо ябадал доошолоо. Гэбэшье профсоюзна организацинуудта усадхагдамаар дутагдалнууд захаһаа бии гэжэ тэмдэглэлтэй.

Һалбаринуудай профсоюзуудай обкомууд, горкомууд, райкомууд гээгдэлдэ ороһон коллективүүдтэ туһаламжа үзүүлхэ талаар хүдэлмэреэ һайжаруулнагүй. Энээнһээ уламжалан, зарим предприятинууд һара, жэл бүри гээгдэлээ гаранагүй. Жэшээлбэл, Сэлэнгын ЦКК-да түсэб үнинһөө дүүргэгдэнэгүй. Тус предприятиин хүдэлмэриин эмхидхэл обкомой заседанида хэды дахин зүбшэн хэлсэгдэһэншье һаа, байдалынь һайжараагүй. Эндэ социалис мүрысөөнэй аша үрэ, эмхидхэл муу байхаһаа гадна предприятиин хүтэлбэрилэгшэдэй, профкомой гэмээр хүдэлмэриин гадар хубсаһа угаажа сэбэрлэхэ, һэрюун унданай автомадуудые тодхохо асуудалнууд удаан саг соо шиидхэгдэнэгүй. Мүн Улаан-Үдын ДСК-да иимэ байдал тохёолдонхой. Предприятиин түсэбөө дүүргэдэггүй байһанда «Главбурятстрой» управлени ехэ гээгдэлдэ ороно.

Профсоюзай хүдэлмэридэ мэргэжэл шадабаригүй хүнүүдые томилхо ушар дайралдаһаар. Тиимэһээ профкомуудай түрүүлэгшэнэр олоор һэлгэгдэдэг болошоо. Партиин зарим райкомууд һүүлэй жэлнүүдтэ профсоюзай хүдэлмэрилэгшэдые, профкомтой зүбшэлдэнгүй ондоо тушаалда томилдог болоһон байна. Жэшээлбэл, КПСС-эй Мухар-Шэбэрэй, Загарайн, Ахын райкомуудта иимэ ушар дабтагдана. Бүри һаяхан партиин Захааминай райком хүдөө ажахын хүдэлмэрилэгшэдэй профсоюзай райкомой түрүүлэгшые ажалһаань сүлөөлжэ, совхозой директорээр томилоо. Саашадаа усадхагдамаар эдэ дутагдалнууд дахяад дабтагдахагүй гэжэ найданабди гэбэ.

Республикын прокурор **Б. Ц. Цыденжапов** хэлэһэн үгэеэ зүбшэн хэлсэгдэһэн асуудалда сэхэ зорюулаа.

Ажалдаа эзэн бусаар хандаха ябадалые усадхаха, журам гэшые һайжаруулан, хаа хаанагүй харюусалгые дээшэлүүлхэ тушаа КПСС-эй ЦК-гай ноябриин Пленум шангахан эрилтэ табяа гэжэ мэдэнэбди. Тиимэһээ алибаа асуудал тушаа баталагдан абтаһан шиидхэбэринүүдые бэелүүлгые хинаха гэшэ гол шухала асуудалнуудай нэгэн болоно.

Хиналта гэшые ажахын алишье һалбарида һайжаруулга—мүнөөдэрэймнай мүн лэ шухала асуудал болоно. Гүрэнэй зөөриие үбэршэлхэ, эдилгэ үгэхэ-абаха, аралжаа наймаа эрхилхэ ябадалтай тэмсэлые шангадхаха тухай манай парти бидэнэй үмэнэ тодорхой эрилтэ табина. Партиин эрилтые бэелүүлэн, арадай зөөриие сахин гамнаха хүдэлмэрие һайжаруулха талаар республика дотор тодорхой хэмжээнүүд абтана. Ажалшадай диилэнхи олонхинь өөһэдынгөө уялгые эрхим һайнаар бэелүүлнэ, арбан нэгэдэхи табан жэлэй түсэбые болзорһоонь урид дүүргэхын түлөө тэмсэнэ.

Гэбэшье ажалдаа эзэн бусаар хандаха ябадал үшөөл дайралдаһаар. Тиихэдэ гүрэнэй зөөриие үбэршэлдэг ушар мүн лэ дайралдана. 1981—1982 онуудта гүрэнэй зөөриие үбэршэлһэн яһала олон хүн хуулиин зэмэдэ хүртэһэн байна. Тэдэнэй гэмтэ ябадал гаргаһанай хойшолонгоор гүрэндэ горитойхон гарза гай ушаруулагдаа.

Буркоопсоюзай харьяата эмхи зургаануудта, мүн ажаһуудалай эрилтэ хангалгын, Түлишын промышленностиин, Гэгээрэлэй министерствэнүүдэй эмхи зургаануудта, «Забайкаллес», һүнэй, мяханай промышленностиин нэгэдэлнүүдтэ болон бусад предприятинуудта арадай зөөриие сахин хамгаалха хэрэг муугаар эрхилэгдэнэ.

«Бурятремстрой» нэгэдэлдэ болон бусад зарим предприятинуудта социалис зөөриие үбэршэлдэг хүнүүдтэй эбсэдэг, кадрнуудтаа бага эрилтэ табидаг ушар үзэгдэнэ. «Бурятремстрой» нэгэдэлэй УПТК-гай начальник байһан Паньков, ахамад инженер байһан Роюс, 2-дохи РСУ-гай начальнигай орлогшо Редько болон бусад мүнгэ үбэршэлһэнэйнгөө түлөө олон жэлээр эрхэеэ хаһуулһан байна.

Элдэб эсын хүлһэншэдтэ горитой мүнгэ түлэһэнэйнгөө түлөө эдилгэ абаһан хэдэн ушар элирүүлэгдэжэ, гэмтэй хүнүүдынь уголовно харюусалгада хабаадуулагдаа. Ямаршье ушарта гүрэнэй зөөри хуули бусаар үбэршэлһэн гү, али эдилгэ үгэһэн-абаһан хүнүүдэй гэмтэ ябадал заатагүй элирүүлэгдэжэ, тэдэнэр хара зэмэеэ амсаха ёһоороо амсаха байна гэжэ эли ха юм.

Ажалдаа эзэн бусаар хандалга хадаа эбсэшэгүй ябадал гэжэ сэгнэгдэхэ ёһотой. Энэ талаар «Забайкаллес» нэгэдэлэй предприятинуудта ой модые хайша хэрэгээр эдлэхэ ушар үзэгдэһэн байна. Мүн мяханай комбинадай зарим хүдэлмэрилэгшэд хүдэлмэридөө хайша хэрэг хандаһанайнгаа түлөө зэмэ амсаха юм.

Гэмтэ ябадал гаргагшадтай ябуулагдадаг тэмсэлэй түлөө хуулиин эмхи зургаанууд онсо харюусалгатай. Гэхэ зуура, тэдэнэй хүдэлмэридэ мүн лэ дутуу дунда юумэнүүд бии. 1982 ондо уголовно 482 хэрэг элирүүлэгдэнгүй үлэһэн байна бшуу. Тэрэ тоодо гүрэнэй зөөри үбэршэлһэн ябадалнууд саг соогоо элирүүлэгдэнгүй үлөө. Иимэрхүү дутуу дунданууды дары усадхажа, социалис хуулиие бэхижүүлхэ хүдэлмэриин шанар эрид һайжаруулагдаха зэргэтэй.

Улаан-Үдын авиационно заводой парткомой секретарь **В. К. Агапочта** үгэ үгтэнэ:

— Манай заводой үйлэдбэри хэдэн олон жэжэ, эхин шатануудһаа бүридэдэг юм. Тэдэнэй нэгэнэйньшье муугаар хүдэлхэдэ, бүхы коллективэй үрэ дүнгүүд доошоо ородог гээшэ. Тиимэһээ бидэ түсэбүүдээ заабол дүүргэхэ ёһо заншалтай болонхойбди.

«КПСС-эй XXVI съездын шиидхэбэринүүдтэй зохилдуулан, гүйсэдхэн дүүргэлтые хинаха ба шалгаха хэрэгые саашадань нарижуулан һайжаруулха тухай» КПСС-эй ЦК-гай тогтоолой һүүлээр заводой партком энэ асуудалаар хэмжээ ябуулгануудай түсэб баталаа һэн. Тэдэнэй ёһоор заводой эхэнхи парторганизаци, хэдэн албануудта гүйсэдхэн дүүргэлтые хинаха ба шалгаха хэрэгэй байдал шэнжэлэгдээ.

КПСС-эй ЦК-гай тогтоол бүхы партийна организацинуудай суглаанууд дээрэ зүбшэн хэлсэгдээ. Зарим парторганизацинуудые энэ асуудалаар парткомой заседани дээрэ шагнаһан байна. Эдэ хэмжээ ябуулгануудай эсэстэ абтаһан шиидхэбэриие гүйсэдхэн дүүргэлтые хинаха ба шалгаха хэрэг эрид һайжараа, гүйсэдхэн дүүргэлтын түлөө заводой бүхы шатын хүтэлбэрилэгшэдэй харюусалга дээшэлээ.

Цех, таһагуудай партийна организацинуудта урдань абтаһан шиидхэбэринүүдэй ямараар дүүргэгдэһэн тухай коммунистнуудта мэдээсэдэг, мүн коммунистнууд уставай ёһоор даалгагдаһан уялга, даабаринуудаа дүүргэһэн тухай тоосодог.

Заводой партком өөһэдынгөө шиидхэбэринүүдые гүйсэдхэн дүүргэлтые аппарадай, комиссинуудай хүдэлмэрилэгшэдэй хүсөөр хинан шалгадаг байха юм. Нёдондо жэлһээ парткомой бүхы тогтоолнуудай дүүргэлтые электронно-тоолоһгын машина шалгадаг болонхой. Һүүлэй хоёр жэлдэ партком заводой директорэй бүхы шахуу орлогшодой, албануудай хүтэлбэрилэгшэдэй хүдэлмэриие шалгаа.

Захиргаанай ажал ябуулгые хинадаг партийна комиссиин үүргэ дээшэлнэ. Мүн парткомой дэргэдэ үшөө 5, эхин организацинуудта 25 комисси байгуулагдаа. Эдэ комиссинууд коллективэй ажал хэрэгтэ, журам шангадхалада, ажахые хүтэлбэрилгэдэ эдэбхитэй нүлөө үзүүлдэг болонхой.

Гэхэ зуура гүйсэдхэн хинаха ба шалгаха талаар манда үшөө горитойхон дутагдалнууд ушардаг. Заримдаа нэгэл асуудалаар 2—3 захиралтын документ абтадаг. Хэмжээ ябуулгануудые дүүргэхэ болзорнууд хойшолуулагдадаг. Энэ юунһээ болоноб гэхэдэ, өөһэдынгөө арга боломжонуудые бодотоор сэгнэдэггүйһөө болоно ха юм.

Парткомой ажал ябуулгадашье тиимэ ушарнууд дайралдаха. Эхин организацинуудта абтаһан шиидхэбэринүүд олонхи ушарта хүсэндөө хүргэгдэдэггүй. Энээнэй эсэстэ зарим цех, таһагууд, албанууд даабаринуудаа дүүргэнэгүй, хүдэлмэриин саг ехээр гээгдэнэ, голодоһо гаргаха ушарнууд олошороо.

Заводой партком ушарһан эдэ дутагдалнуудые усадхаха талаар хэмжээ ябуулгануудые эдэбхижүүлжэ, гурим журам һайжаруулгада шэглүүлэгдэһэн эмхидхэлэй ба ниитэ-политическэ хүдэлмэриеэ саашадаа улам һайжаруулха хүсэлэнтэй.

Хориин районой Удын совхозой директор **Ц. Ж. Ширабдоржиев** үгэ хэлэхэдээ, ажахынгаа хүн зоной хэжэ байһан ажал, амжалта түйлалтануудай тухай тоггоо. Саашань хүдөө ажахын бүхы үйлэдбэриие түргэнөөр хүгжөөхын тула парти, правительствын табиһан зорилгонуудые бэелүүлхэ хүдэлмэри болон дүүргэлтын хойноһоо шалгалтые хоорондонь таһаршагүй болгохо гэшэ ехэхэн удха шанартай байһаниие тэмдэглэбэ.

Бүхы партийна организацинуудта эрилтэ ехэтэй, нарин нягта, шанга шүүмжэлхы, өөрыгөө шүүмжэлхы, дутагдалнуудтай эбсэшэгүй байха эрхэ байдал тогтоохо шухала. Энээниие хараада абажа, совхозой дирекци, партком, бүхы коллектив тарьян болон мал ажалай ашаг үрые эрид дээшэлүүлхэ тодорхой хэмжээнүүдые бэелүүлжэ байнэ. Тэрэнэйнь аша үрэшье зарим тэды харагдажа эхилээ гэжэ тэрэ хэлэнэ.

Локомотив-вагон заһабарилгын заводой начальник **В. В. Саржанда** үгэ үгэбэ.

Партиин Централна Комитет дээдэ органуудай тогтоолнуудай болон өөһэдынгөө абаһан шиидхэбэринүүдэй дүүргэлтые хододоо пулааршагүй хиналта доро байлгаха гэһэн эрилтэ табина. Баталан абтаһан шиидхэбэринүүдэй дүүргэлтые хинаха, шалгаха гэшэ эмхидхэхы хүдэлмэриин эгээл шухала хуби гэжэ тоологдодог. Гэхэтэй хамта партийна, совет болон ажахын хүтэлбэрилэгшэ бүхэнэй уялгата хэрэг гэжэ тэмдэглэхэ хэрэгтэй.

Энээн дээрэһээ «Партиин XXVI съездын шиидхэбэринүүдтэй зохилдуулан, гүйсэдхэн дүүргэлтые хинаха ба шалгаха хэрэгые саашадань нарижуулан һайжаруулха тухай» КПСС-эй ЦК-гай тогтоолой гарамсаар эдэ асуудалнууд заводой ажалша коллективүүдэй дунда, партиина суглаанууд болон бюронууд дээрэ тодорхойгоор зүбшэн хэлсэгдээ бэлэй. Илангаяа партийна, ажахын, профсоюзай, комсомолой организацинуудай хүтэлбэрилэгшэдэй анхарал энээндэ хандуулагдаһан байна. Иимэ зүбшэн хэлсэлгын һүүлээр тус асуудалаар тусхай хэмжээ ябуулганууд баталагдан абтаа һэн. Энэ хадаа коллективые хүтэлбэрилгын бүхы хубинуудта хабаатай байхаһаа гадна завод дотор гүйсэдхэн дүүргэлтые хинаха, шалгаха гуримые саашадань нарижуулха талаар хүдэлмэри нилээд һайжаруулха гэжэ дурадхагдаа.

Бидэнэр заводойнгоо үйлэдбэри хүтэлбэрилгын дүй дүршэлые наринаар шэнжэлэн шалгаһанай удаа мэргэжэлтэдтэеэ зүбшөөд, 1982 ондо эмхидхэлэй болон захиргаанай асуудалаар абтаһан шиидхэбэринүүдэй дүүргэлтые хинан шалгаха шэнэ гурим нэбтэрүүлээбди. Энээнэй ашаар үйлэдбэриин бүхы түсэбүүдэй ба хүдэлмэрилэгшэдэй абаһан уялгануудай хэр зэргэ дүүргэгдэжэ байһаниие тодорхойлон шалгаха арга нүхэсэл олдоо. Тиигэжэ тэдэнэй хүдэлмэриин шанар тон зүбөөр сэгнэгдэн сасуулагдана.

Энэ шэнэ гурим нэбтэрүүлһэнэй ашаар заводой үйлэдбэри хүтэлбэрилгын журам нилээд һайжараа. Элдэб шатын хүтэлбэрилэгшэд өөр өөрынгөө уялгада харюусалгатайгаар хандахаһаа гадна хүдэлмэриеэ зүбөөр, һайнаар түсэблэнэд. Мүн өөртөө тэрэнэй мэдэлдэ байһан хүдэлмэрилэгшэдтэ эрилтэ ехэтэйгээр хандана гэжэ тэмдэглэхэ хэрэгтэй.

Манай завод тушаа партийна дээдэ органуудай абаһан тогтоолнууд хэр зэргэ дүүргэгдэнэб гэжэ пленумдэ мэдээсэхэдэ иимэ, нэгэдэхеэр, заводой цехүүдтэ техническэ зэбсэгжэлгэ шэнэлэгдэжэ, үйлэдбэринь үргэдхэгдэнэ, хоёрдохёор, бригадна гурим нэбтэрүүлхэ, транспортна болон складай ажахые һайжаруулха хүдэлмэри хэгдэнэ, хүдэлмэришэдэй мэргэжэл дээшэлүүлэгдэнэ. Тэдэнэй ажалай эрхэ байдал һайжаруулагдана.

— Агропромышленна комплексые хүгжөөхэ, Эдеэ хоолой программые бэелүүлхэ талаар республикын партийна, советскэ, хүдөө ажахын органууд ехэ хүдэлмэри хэжэ байна. Илангаяа газар тарьялан эрхилхэ гуримые нарижуулан һайжаруулха, тарьян болон мал ажалые ашаг үрэ ехэтэй, болгохо, хүдөө нютагуудта социально-соёлой барилга үргэдхэхэ хэмжээнүүд абтана,—гэжэ республикын хүдөө ажахын министр **Б. И. Дарханов** хэлэбэ.

Хараалһанаа бэелүүлхын түлөө үсэд нэтэрүүгээр оролдохо, хүтэлбэрилгын, мүн бүхы хүдэлмэриингөө онол, арга, шэнжэ түхэлые эрид һайжаруулха хэрэгтэй. Энээнтэй хамта хиналта болон дүүргэлтын хойноһоо шалгаха хэрэгые саашадань улам нарижуулха гэшэ эмхидхэлэй хүдэлмэриин шухала хубинь болоно бшуу.

Ороһо тарьяа үйлэдбэрилгые ехэ болгохо, һү һаали дээшэлүүлхэ; адуу моридые олоор үсхэбэрилхэ, тэрэшэлэн колхоз, совхозуудта тоо бүридхэлгын болон экономическа хүдэлмэриие һайжаруулха тушаа хэдэн шухала һайн хэмжээнүүд хараалагдаһан байна. Энээнһээ гадна үбһэ тэжээл ехээр бэлэдхэхэ, шанарыень һайжаруулха тодорхой программа хараалагдаһан гээшэ. Эдэ хэмжээнүүдые бэелүүлхэ талаар зарим тэды юумэнэй хэгдэбэшье, дутагдалнууд, үшөө шиидхэгдээгүй асуудалнууд олон.

Теэд эдэ хэмжээ ябуулгануудай дүүргэлтын хойноһоо хиналта хэхэ, шалгаха онол аргануud олон ааб даа. Гүрэнэй статуправлениидэ суглуулагдадаг тоо мэдээн, элдэб яралтай элидхэл гэхэ мэтэ. Гэбэшье энэ талаар элдэб тогтоолнууд, дээдын болон доодыншье органуудһаа документнүүд министерствэдэ даншье һаа олоор ородог болонхой гэжэ һанахаар. Энээнһээ гүйсэдхэлгын журам һайн болоно гэхын аргагүй.

Мүнөө шэнэ эрхэ байдалда шэнэ гуримаар ажалаа эмхидхэхэ, хүтэлбэрилгын онол арга, түхэл шэнжые һайжаруулан, ажахынуудта бодомжотой зүбөөр хүдэлхэ, экономическа хараа бодолтойгоор ажалхаа арга олгохо ёһотойбди. Колхоз, совхозуудай ажалые хинан шалгахадаа, тэдэндэ һаалта хэхэгүй, харин али болохоор туһалха болонобди гэжэ нүхэр Дарханов хэлэнэ.

Мүнөө ашаг олзо оруулдаггүй ажахынуудта туһалхын тула продуктнуудые худалдан абалгын сэн дээшэлүүлэгдээ. Энээниие тон бодомжотой зүбөөр хэрэглэжэ, гээгдэнги колхоз, совхозуудые түрүүшын ээлжээндэ урагшань татаха ёһотойбди. Агропромышленна комплексын бүхы предприятинуудай өөһэдынгөө оруулһан олзо дохоодоор ажамидарха, үйлэдбэрээ үргэдхэхэ уялгатай болоод байхада, экономическа хүдэлмэриие һайжаруулха, продукци ехээр, һайн шанартайгаар абаха, гээлтэ хоролтодо оруулдаг эзэн буса ябадалтай тэмсэхэ. Мүн ажалай эмхидхэлэй шэнэ түрүү онол аргануудые — бригадна болон звеньевой подрядна гурим, цеховэ структура гэхэ мэтые үргэнөөр нэбтэрүүлхэ шухала.

Буряадай АССР-эй Статистическэ управлениин начальник **Ф. И. Ченкиров** трибунада гараба.

Баталагдан абтаһан шиидхэбэринүүд бэелүүлэгдэнгүйгөөр, саарһан дээрэ үлэхэдөө арадай ажахыда горитойхон хохидол ушаруулдаг гэжэ мэдээжэ. Гадна тоосоо саарһа, элдэб мэдээсэл бэшэлгэ хадаа хүдэлмэрилэгшэдэй горитойхон сагые эдидэг. Гэбэшье тоосооной мэдээсэлэй саарһануудые зүбөөр, хуулитаар бэшэгдэхэ ёһотой.

Статуправлениин ажал ябуулга хадаа республикын арадай ажахын экономическа болон социальна хүгжэлтын түсэбэй дүүргэлтые хиналгатай холбоотой. Тиихэдээ хэрэглэгдээгүй арга боломжонуудые, дутуу дунданuудые элирүүлдэг байнабди.

Тоосоогоо буруу табидаг ушарнууд зарим предприятинуудай, эмхи зургаануудай ажал ябуулгада элирүүлэгдэдэг байна. Нёдондо Буряадай АССР-эй Соелой министерствын харьяата 24 организациин 16-даһь тоосоон буруугаар табигдаһан байгаа.

Иимэ ушарнууд имагтал соёлой министерствын харьяата эмхи зургаануудта үзэгдэнэ бэшэ, мүн бусадшье министерствэнүүдтэ, захиргаануудта үзэгдэдэг байна.

Хэнэйшье мэдэһээр, хооһон тоосоо найруулга хадаа арадай ажахыда хэлэшэгүй ехэ хохидол ушаруулна. Иимэ ябадалтай эбсэшэгүй тэмсэл ябуулагдаха ёһотой.

—Хиналта болон шалгалта шэнэдхэн һайжаруулхада ажалай эмхидхэл һайжаржа, хүтэлбэриин бүхы звенонуудтахи журам бэхижэжэ, хүн бүхэнэй үүргэ харюусалгань эрид дээшэлхэ болоно,— гээд республикын арадай хиналтын комитедэй түрүүлэгшын орлогшо **А. Д. Таханов** элидхэл зүбшэн хэлсэлгэдэ хабаадалсахадаа тэмдэглэбэ. Парти, правительствын табиһан энэ эрилтэ бэелүүлхэ хэрэгтэ арадай хиналтын орган ехэ үүргэ дүүргэхэ жэшээтэй. Арадай хинагшад бүхы ажалаа предприяти, колхоз, совхозуудай, эмхи зургаануудай, министерствэнүүд болон захиргануудай хүдэлмэрие һайжаруулгада зорюулан ябуулха зэргэтэй.

Һүүлэй жэлнүүдтэ партиин обком арадай хиналтын комитедүүдые, бүлэг, постнуудые бэхижүүлхэ, хүдэлмэриинь шэнэдхэн һайжаруулха талаар горитойхон ажал ябуулаа. Үнгэрэгшэ жэлдэ республикын, городской болон районуудай арадай хиналтын комитедүүд нилээд олон шалгалта үнгэргэжэ, горитойхон дутагдал элирүүлһэн байна. Хинан шалгаха үедэ урихэ, дутааха, үбэршэлхэ ябадалнууд элирүүлэгдэжэ, тэдэниие усадхаха талаар зохихо хэмжээнүүд абтаһан байха юм. Жэшээлбэл, Мухар-Шэбэрэй районой «Путь Ленина», «Знамя Ленина» колхозуудта хэмһээ үлүү ехэ мүнгэн түлэгдэһэн, ниитын зөөри гам хайрагүй үбэршэлэгдэһэн байгаа. Мүн Зэдын районой «Октябрьский» совхоздо олон тоото хонин үгы болгогдоһон, хулгайлагдаһан байба. Зарим хонишод хонидоо үгы хэһэндээ хуулиин харюусалгада хабаадуулагдахын орондо шагнал, магтаалда хүртэдэг байгаа. Эдэ бүгэдэ гэмтэ ябадал арадай хинагшадай хэһэн шалгалтаар элирүүлэгдэжэ, зэмэтэйшүүлынь хуулиин харюусалгада хабаадуулагдаа.

Гэхэтэй хамта арадай хиналтын комитедүүдтэ усадхагдамаар дутагдал бии. Нэгэдэхеэр, районой комитедэй хүдэлмэрилэгшэд олоор һэлгэгдэжэ, хүдэлмэриинь таһалдуулна. Һүүлэй хоёр жэлэй туршада районуудай комитедэй хүдэлмэришэдэй хахадынь һэлгэгдээ. Илангаяа Улаан-Үдын, Хяагтын, Загарайн, Хурамхаанай районуудта олон удаа һэлгэлтэ болоно. Жэшээлбэл, Хурамхаанай райондо комитедэй түрүүлэгшын ондоо ажалда томилогдоходо, аяар 5 һарын туршада арадай хиналтын комитет хүдэлөөгүй, нэгэшье заседани үнгэргэгдөөгүй.

Саашадаа районуудай партийна организацинууд арадай хиналтын комитедүүдэй, бүлэг, постнуудай хүтэлбэриие һайжаруулжа, хүдэлмэриень хинан шалгажа, дутагдалыень дары усадхажа, али болохоор туһаламжа үзүүлхэ байһандань этигэнэбди гэбэ.

ТАСС ХИЛЫН САААНАҺАА

БУУ ЗЭБСЭГҮҮДЫЕ ХУРЯАЛГЫН КОМИТЕДТЭ

…ЕВЭ. Ядерна дайе …лан сараха тухай асуу… буу зэбсэгүүдые ху… комитедтэ зүбшэн … үедэ США болон … бусад гүрэнүүд … хүшэр хүндэ байдалда … үеын энэ гол шу… асуудалда тад ондоо … элеэр харагдана. …ай гүрэнүүдэй, нэн … США-гай делегаци… буу зэбсэгүүдые ху… комитедэй сессиин зүблэхэ зүйлдэ энэ асуудалые оруулхагүй гэжэ һэдэнэ. Иимэ хараа шэглэл юунһээ үндэһэтэйб гэхэдэ, Вашингтон ядерна буу зэбсэгүүдые үрдилдэн бүтээхэ, «хизаарлагдаһан» ядерна дайнһаа «ута үнжэгай» дайнда хүрэхэ гэһэн бодолгүй доктринануудые абажа байна гээд политическэ адаглагшад тэмдэглэнэ.

Комитедэй диилэнхи олонхи гэшүүд иимэ бүтэмжэгүй тактикыень эрид буруушааба.

Ядерна дайе зайсуулан сараха асуудалые зүблэхэ зүйлдэ оруулха тухай асуудалые шиидхэлгэһээ «комитедэй бүхы хүдэлмэри, олон миллион хүнүүдэй хүсэл эрмэлзэлдэ, эрилтэнүүдтэ зохилдодог тэрэнэй ажал ябуулга дулдыдаха ёһотой» гэжэ СССР-эй делегациие толгойлогшо В. Л. Исраэлян мэдүүлээ. Энэ хойшолуулашагүй шухала зорилгые шиидхэхын тула тодорхой хөөрэлдөөнүүдые дары эрхилхыень ООН-ой Генеральна Ассамблей комитедые уряалһан байгаа.

Ядерна буу зэбсэг хуряахые, ядерна зэбсэг хэрэгсэл бүтээн гаргалга хорихые социалис хани нэгэдэлтэ оронуудай оролдожо байһыень Варшавска Договорто хабаададаг гүрэнүүдэй Политическэ деклараци элирхэйлэн гэршэлбэ гэжэ МНР-эй түлөөлэгшэ Д. Эрдэмбилэг хэлээ.

Ядерна дайнай аюулые зайсуулан сараха асуудалые буу зэбсэгүүдые хуряалгын комитедэй зүблэхэ зүйлдэ оруулжа, зохихо политическэ - хуулиин хэмжээнүүдые зохёон абаха талаар хөөрэлдөөнүүдые дары эхилхэ тухай асуудал шухала удха шанартай байна гэжэ Алжирай, Мексикын, Аргентиин, Кениин, мүн бүлэглэлнүүдтэ хабаададаггүй бусад оронуудай делегацинуудай толгойлогшонор тэмдэглэбэ.

СКЮ-гэй ЦК-гай ПЛЕНУМ

БЕЛГРАД. Югославиин Коммунистнуудай Союзай ЦК-гай пленум эндэ болобо. СКЮ-гэй урда табигдаһан үзэл сурталай-политическэ гол шухала асуудалнуудые, зорилгонуудые тэрэ зүбшэн хэлсээ.

СКЮ-гэй ЦК-гай Президиумэй гэшүүн К. Хадживасилев пленум дээрэ элидхэл хэхэдээ, орон доторхи экономическа ба социальна байдалай хүшэр хүндэ болоходонь, үзэл сурталай хүдэлмэриин хэмжээе дээшэлүүлхэ гэшэ СКЮ-гэй бэелүүлхэ гол зорилгонуудай нэгэнниинь мүн болоно гэжэ тэмдэглээ. СКЮ-гэй урда табигдаһан зорилгонуудые амжалтатайгаар бэелүүлгэ хүдэлмэришэн ангиин түүхэтэ аша туһые бэелүүлхын түлөө тэмсэлдэ тэрэнэй үзэл сурталай-политическэ түрүү үүргые бэхижүүлгэһээ дулдыдаха байна.

Гэбэшье һүүлэй үедэ Югославиндахи социализмын хүгжэлтые буруушаагшад СКЮ-гэй хараа шугамһаа ондоо замаар ороноо хүгжөөхэ һэдэлгэ гаргана гэжэ элидхэлшэ тэмдэглээ. Тохёолдоһон бэрхэшээл түбэгүүдые һамбаашалан, тэдэнэр СКЮ-е обществын хүтэлбэрилхы хүсэнэй хараа шэглэлһээ хадууруулхые һэдэнэ, революционно туйлалтануудые буруушаана, арад зоной дунда коммунистнуудай нэрэ хүндые буурууулна.

МАДРИДТАХИ УУЛЗАЛГА

МАДРИД. Аюулгүй байдалай ба харилсаа холбооной асуудалнуудаар ниитэ Европын зүблөөндэ хабаадаһан гүрэнүүдэй түлөөлэгшэдэй эндэ боложо байһан уулзалгын үедэ үнгэрэгшэ неделидэ эсэсэй дүнгүүдые согсолһон документ бэлдэжэ абаха талаар хөөрэлдөөнүүд үргэлжэлүүлэгдэһэн байгаа.

ИТАЛИИН КОММУНИСТНУУДАЙ СЪЕЗД

МИЛАН. Италиин Компартиин эндэ боложо байһан XVI съезд ИКП-гэй Генеральна секретарь Э. Берлингуэрэй «Италиин коммунистнуудай үүсхэлнүүд ба дурадхалнууд» гэһэн тоосоото элидхэлые зүбшэн хэлсэһээр.

Ороной правительственна ба оппозиционно гол партинуудай түлөөлэгшэд съездые амаршалба.

ХОТО, ХҮДӨӨГЭЙ ҺОНИН

«ЭНХЭРГЭН ЭЖЫМНАЙ»

—Манай туралхид Бэшүүрэй районой Гутай нютагта жаһуудаг. Эжымнай Нина Ивобуевна Эрдынеева наймаагшаар, эсэгэмнай Данзан Дагбаевич хонишоноор хүдэлдэг юм. Булэ соогоо 7 хибүүдбди. Гурбаниинь энэ, республикын 1-дэхи интернат һургуулида һурана гэшэбди,—гэжэ 8-дахи классай һурагша Вера Дагбаева хөөрэнэ.

Вера нёдондо дружинын оведэй түрүүлэгшэ байһан, пионернүүдэй байшангай зэргэдэхи «Данко» гэһэн ородской штабай түрүүлэгшээр һунгагдаа юм. «Хани харисаамнай Ленинһээ эхитэй», «Патриодууд-интернационалистнууд» гэһэн темээр эшэлэлнууд иланган һонирхолтойгоор үнгэргэгдөө һэн. Бадар Вера пионерскэ эдэбхитэдэй һуралсал гарахаар «Артек» мордохонь. Харин Верын эгэшэ — 10-дахи классай һурагша Вика Дагбаева «Орлёнкото» амараад бэлэй. Тэрэ мүнөө һургуулиингаа комсомольско организациин секретарь юм. Энэ урда һургуулиин учкомой түрүүлэгшэ, «Глобус» гэһэн КИД-эй президент ябаа һэн. Эдэнэй дүү—4-дэхи классай һурагша Сэсэгма Дагбаева дружинын барабанщица юм. Сэсэгма искусствын һургуулида ябадаг.

—Басагад, булта эдэбхитэйнүүд, булта һайнаар һурана. Иимэ бэрхэнүүд байхаар хэн таниие һургааб?—гэжэ асуубабди.

—Эжымнай,—гэбэ нэгэн хоолойгоор.—Мүнөө үедэ эрдэм номдо һураха тон шухала гэжэ заадаг. Өөрөө багша бэшэшье һаа, мандаа диктант, сочинени бэшүүлдэг, һонирхолтой номнудые худалдан абадаг. Дутын ой модон соогуур мантай аяншалга гарадаг, түрэһэн нютаг, түрэл хэлэн тухай хөөрэжэ үгэдэг. Харин манай хүгшэн эжынэр Дариму Нимаевна Нимаева, Радна-Ханда Пурбуевна Эрдынеева гэгшэд нэгэниинь һаалишан, нүгөөдэнь багшаар хүдэлжэ ябаһан юм.

Гол түлэб хүдөөгэй малшадай, механизаторнуудай үхибүүд республикын интернат һургуулида һурадаг гээшэ. Бэшүүрэй районой Шэбэртэ нютагта хонин ажалда хүдэлдэг Цыреновтэнэй бүлын 5 үхибүүн нэрлэбэл: Баяр, Баярма, Дугар, Дугарма, Дарима гэгшэд эндэ һурана. Булта «4», «5» гэһэн сэгнэлтэтэйгээр һурадаг, харин 5-дахи «А» классай Баяр, Дарима ганса «эрхим» гэһэн сэгнэлтэнүүдые абадаг.

—Баярма, «табанууд» лээ һурахань бэрхэтэй гү?—гэжэ асуубабди.

—Оролдосо, тэсэбэри хэрэгтэй. Эжымнай Дынчигма Шоболоевна нигэшэ хэлэдэг: «Ажалша хүн ябаха, шанартайгаар, һайнаар хэхэ хэрэгтэй. Гэртэ ошоод туһалхадамнай, хашаа, хорёо арилгахадамнай, үбһэ тэжээл бэлэдхэлхэдэмнай, энэл эрилтээ табидаг. Өөрөө гартаа дүйтэй юм: хубсаһа хунар оёдог, эдеэ амтатайгаар шанадаг. Торт, пирожки, бууза бэлдэхыемнай һургадаг. Эжымнай алтан гартай. Тиимэһээл эжыһээ жэшээ абан, хоорондоо бэе бэеэ шалгалсан, һуралсалаа эмхидхэдэг гээшэбди.—гэжэ Баярма харюусаа һэн.

Г. ТУРТУЕВА.

МОНГОЛ АРТИСТНУУД ДУУЛАНА

Жэлһээ жэлдэ монгол дуушад манай Ленинэй орденто оперо болон баледэй академическэ театрта гастрольдо ерэжэ байдаг. Монголой арадай артистнууд Хорлоогийн Уртнасан (сопрано) Авхиин Хавлаш (баритон) гэгшэд **(зураг дээрэ)** һаяхан айлшалан ерээд, олон оперонуудта хабаадажа байна. Д. Пуччиниин «Чио-чио-сан» гэжэ ёор дуулажа байха юм. Илангаяа Тоскын арие онсолон тэмдэглэхээр. Шанга бэшэ аад, зүгөөр нарихан хоолой ханхинуулан (меццо-вочи) тэрэ дуулаа.

Тиихэдэ Скарпьягай партиие Авхиин Хавлаш нэгэ жэгдээр дуулажа, шагнагшадта баһал ехэтэ һайшаагдаба. Һайхан баритон хоолойтой, бэрхэ артист гэжэ эндэ суглаарагшад сэгнээ юм.

П. И. Чайковскиин «Евгений Онегин» гэжэ оперодо Х. Уртнасан (Татьяна), А. Хавлаш (Онегин) гэгшэд баһал гол партинуудые гүйсэдхөө. Тиихэдэ Монголой болон Буряадай оперо болон баледэй академическэ театрнуудай артистнуудай үсэгэлдэр үнгэргэгдэһэн хани барисаанай концерт олониие һонирхуулаа.

Концертын программада жаргалта социалис ажабайдалаа мандуулжа байһан совет, монгол арадуудай дуунууд ханхинаба. РСФСР-эй арадай артист Д. Дашиев, РСФСР-эй габьяата артист С. Раднаев, залуу дуушад Б. Бороев, О. Миронова, В. Базарова, С. Бадмаев, О. Аюрова гэгшэд энэ концертдэ хабаадажа, Буряад, Монгол оронуудай таһаршагүй хани нүхэсэлые баталаа.

Пуччиниин «Чио-чио-сан» гэжэ оперын партинуудые, мүн «Травиата» гэжэ оперын хүндын дуугые Дугаржап Дашиев (Пинкертон), Хорлоогийн Уртнасан (Чио-чио-сан) хоёр гоёор дуулажа, шагнагшадай халуун альга ташалгаар угтагдаа. Монгол арадай дуунуудые, Эскамильогой (Бизегэй «Кармен») болон бусад оперын партинуудые Монголой Арадай Республикын мэдээжэ дуушан Авхиин Хавлаш гоёор дуулаба.

МАЛШАДЫЕ БАЯСУУЛБА

Хяагтын медицинын училищиин бүлэг студентнэр Буряадай АССР-эй байгуулагдаһаар 60 жэлэй ойдо зорюулагдаһан аяншалга районойнгоо ажахынуудаар үнгэргэбэ. Училищиин комсомол-залуушуул районойнгоо ажалшадай, илангаяа эдиршүүлэй дунда сэрэгэй-патриотическа хүдэлмэри һэргээхэ, ойлгууламжын хүдэлмэри ябуулха зорилго урдаа табиһан байгаа.

«Юность» гэжэ нэрэтэй тус агитбригадын гэшүүд дүрбэн хоногой туршада Хяагтын, Хүдэриин, Улаадайн совхозуудай, Ранжуровай нэрэмжэтэ, «Дружба» колхозуудай холын байрада байрладаг малшадта хүрэжэ, һонирхолтой концерт наада харуулаа.

Е. БАДМАЕВА.

оперодо гол партиие Х. Уртнасан гоёор дуулаба.

Илангаяа Д. Пуччиниин «Флория Тоска» гэжэ оперодо хабаадаһан монгол дуушадай бэлиг шадабари тухай онсолон дурдахаар. Юуб гэхэдэ, Монгол ороной мэдээжэ дуушан Х. Уртнасан һайхан хоолойтой, дуунай үгүүлэлнүүдые тон зүбөөр гаргадаг, ритм һайтай дуушан байхаһаа гадна, мүн бэлигтэй драматическа артистка байһанаа харуулаа. Героиниингаа партиие тон һайн мэдэхэ һэн тула дирижёрой туһаламжагүйгөөр тэрэ гоёор дуулажа байха юм.

Н. ПЕТРОВА.
РСФСР-эй арадай артистка.

С. БАЛДУЕВАЙ фото.

АРЬБАДХАНА, АРШАЛНА

Байгаалида юрэ сэнгэхээр бэшэ, харин оршон тойронхиие шэнжэлэн үзэхөөр, ой модон соогуур ябаха дүрим хазагайруулагшадые элирүүлхээр аяншалгануудта Зүүн-Мүрэнэй һургуулиин һурагшад гарадаг юм. Нёдондо иимэ рейднүүдэй һүүлээр байгаалида харша ябадал гаргаһан 12 хүн, ой модон соо харгыгүй газараар ябаһан автомашинануудай 130 жолоошон баригдаһан байна.

Үлир жэмэсэй эдеэшэхэ хаһада модо отолхо, түүдэг носоохо ушарнууд дайралдаа. Иигэжэ түймэр һэргылхэ дүрим баримталагданагүй.

«Ногоон патрулиин» гэшүүд Шабартада ургадаг сагдуул нарһадые тойрүүлан, газарыень зөөлэрүүлһэн байна. 20 гектар талмайн ой модые хатанхай гэшүүһэ мүшэрһөө, элдэб богһоо сэбэрлээ һэн. Модоной отологдоһон Бэхээһэтэ, Бушнай гэһэн участогуудта сагдуулханууд һүүлгагдаа.

Саша Усольцев, Валера Бобков, Саша Чернегов, Аркадий Зверев гэгшэд нарһанай борбоосгой суглуулгада эдэбхитэй хабаадалсаһан. Саша Усольцев гансаараа 400 тухэригэй нарһанай борбоосгой аптекэдэ тушаагаа һэн. Һурагшад түрэл тосхоноо, үйлсэ гудамжануудаа ногоогоруулгада саг үргэлжэ хабаадалсадаг юм. Энэ хүдэлмэриие ород хэлэ, литературын багша З. М. Шведова хүтэлбэрилдэг.

М. КЛИМОВ.
Түнхэнэй район.

ЭХЭНЭРНҮҮДТЭ ЗОРЮУЛАГДАБА

Мартын 8-най һайндэртэ зорюулагдаһан Октябрьска районой эхэнэрнүүдэй слёт нарин сэмбын комбинадай соёлой «Текстильщик» гэжэ байшанда үнгэргэгдэбэ.

Партиин, ажалай, дайнай ветерануул, түрүү хүдэлмэришэн залуушуул, комсомолшууд, эхэ-геройнууд энэ үдэшэдэ хабаадалсаба. Тодорхойлбол, 1928 онһоо КПСС-эй гэшүүн А. А. Бартанова, СССР-эй Верховно Соведэй депутат, Социалис Ажалай Герой, нарин сэмбын комбинадай директор К. П. Альцман, ажалай ветеран, Буряадай АССР-эй һургуулинуудай габьяата багша Е. С. Харташкина, РСФСР-эй болон Буряадай АССР-эй габьяата врач А. Д. Абашеева, трамвайн управлениин инкассатор, эхэ-герой Е. А. Хачеева, горсоведэй депутат, «Жилгражданстрой» трестын 1-дэхи СМУ-гай комсомол-залуушуулай бригадын бригадир С. И. Шемолина болон бусад тэндэ байлсаа. Соёлой байшанда уран һайханай коллективүүд һонирхолтой концерт слёдой түгэсхэлдэ харуулба.

КПСС-эй Октябрьска райкомой 1-дэхи секретарь И. А. Антакшинова энэ үдэшэдэ хабаадалсажа, үгэ хэлэһэн байна.

* * *

Эхэнэрнүүдэй уласхоорондын һайндэртэ зорюулагдаһан Советскэ районой үйлэдбэриин түрүүшүүлэй суглаан һаяхан болобо.

«Электромашина» заводой токарь, табан жэлэй түсэбые гурба хахад жэлэй туршада дүүргэе гэһэн үүсхэл гаргагша А. Н. Бурлакова, 1-дэхи поликлиникын ахамад врач Е. С. Дашиева; 1983 оной сентябрь һарын тоосоогоор хүдэлжэ байһан оёдолой үйлэдбэриин «Туяана» нэгэдэлэй моторист-оёдолшон Э. Р. Николаева, РСФСР-эй арадай уран зураашан А. Н. Сахаровская, СССР-эй арадай артистка Л. П. Сахьянова, «1982 ондо Буряадай АССР-эй эрхим мастер» гэжэ нэрэ зэргэдэ хүртэгшэ, судна бүтээлгын заводой шэрэм хайлуулгын цехэй мастер М. С. Кендзерская болон бусадые суглаанда ерэһэн хүдэлмэришэд, сэрэгшэд, зохёохы хүдэлмэрилэгшэд амаршалһан байна. КПСС-эй Советскэ райкомой болон райгүйсэдкомой Хүндэлэлэй грамотаар, дурасхаалта бэлэгүүдээр бүлэг эхэнэрнүүд шагнагдаа. Районой дунда һургуулинуудай уран һайханай коллектив һонирхолтой концерт харуулжа, суглаарагшадые баясуулаа.

Х. СОКТОЕВ.

ГАИ-гай экран

Байгша оной февраль һарын һүүлшын долоон хоногой туршада республикын харгы замууд дээрэ найман усал боложо, 14 хүн гэмтээ. Эндэ һогтуугаар машина жолоодожо ябагшадай гэм зэмынь ехэ.

Баргажанай леспромхозой хүдэлмэришэн П. Носырев «Урал» мотоциклдаа хоёр хүниие һундалдуулаад гүйлгэжэ ябаһаар, харгын захада хэбтэһэн бревно ошожо мүргэшоо. Эндэ нэгэ хүниинь наһа бараһан, нүгөөдэнь хүндөөр гэмтэһэн байна.

Сэлэнгын районой Шасарганын совхозой хүдэлмэришэд М. Потапов Н. Якимов хоёр эзэгүй машинада хулгайгаар һуугаад, Гусиноозёрск тээшэ гүйлгэжэ ябаһаар, хүмэрин унаа.

Долоон хоногой туршада харгын дүрим эбдэһэн олон жолоошод ГАИ-гай хүдэлмэрилэгшэдтэ, ниитын инспекторнүүдтэ баригдаа. Эдэнэрэй 70 хүниинь һогтуугаар машина жолоодожо ябаһан байна.

Н. СЕМЕНОВ,
ГАИ-гай хүдэлмэрилэгшэ.

ПРАВДА БУРЯТИИ

Нэгэдэхи хуудаһанда. КПСС-эй областной комитедэй XI пленум «Гүйсэдхэн дүүргэлтые хинан шалгаха хэрэгые нарижуулан һайжаруулха». КПСС-эй обкомой нэгэдэхи секретарь А. У. Модогоевой элидхэлэй эхин.

Хоёрдохи, гурбадахи хуудаһануудта КПСС-эй обкомой XI пленум, «Гүйсэдхэн дүүргэлтые хинан шалгаха хэрэгые нарижуулан һайжаруулха». КПСС-эй обкомой нэгэдэхи секретарь А. У. Модогоевой элидхэлэй түгэсхэл, элидхэл тушаа үгэ хэлэлгэ.

Дүрбэдэхи хуудаһанда. Хилын саанаһаа. Телевидениин долоон хоногой программа. Соносхолнууд.

ТЕЛЕВИДЕНИ

Мартын 6-һаа 12 хүрэтэр

ВОСКРЕСЕНИ, 6

НЭГЭДЭХИ ПРОГРАММА

Москва. 8.55— Дамжуулгын программа. 9.00—«Время». 9.40—Үглөөнэй гимнастика. 9.55—«Совет композиторнуудай дуунууд».

Улаан-Үдэ. 10.25 — «Һайндэрөөр, хүндэтэ эхэнэрнүүд!». Телевизор харагшадай бэшэгүүдээр амаршалгын концерт. 11.05 — Шэнэ һонин (буряадаар). 11.15—Буряад арадай «Магтаал» гэжэ хоорой концерт.

Москва. 12.05—«Таанадта, түрэлхид!». 12.35—Мартын 8-най Эхэнэрнүүдэй уласхоорондын үдэртэ зорюулагдаһан концерт. 14.00—«Хүн. Газар дэлхэй. Юртэмсэ». 14.45—«Ородой музей. Ородой скульптура». 15.15—«Слон и веревочка»—үхибүүдтэ уран һайханай фильм. 16.00—«Мүнөөдэр — түби дэлхэй дээрэ». 16.15—Ан амитадай аймагта. 17.15—Хүнгэн атлетикээр Европын чемпионат. Венгриһээ дамжуулагдаха. 17.55—Политическэ шэнжэлэгшэ Л. А. Вознесенскын хөөрөөн. 18.25—«Циркын арена дээрэ». 19.40—«Бултанда нэгэ журам». Ажалшадай бэшэгүүд, дурадхалнууд болон гомдолнуудтай партийна ба совет эмхинүүдэй хүдэлмэриин дүй дүршэлһөө. КПСС-эй Центральна шалгалтын комиссиин гэшүүн, КПСС-эй ЦК-гай бэшэгүүдэй таһагые даагша Б. П. Яковлев оролто үгэ хэлэхэ. КПСС-эй ЦК-гай Политбюрогой гэшүүндэ кандидат, Грузиин КП-гэй ЦК-гай нэгэдэхи секретарь Э. А. Шеварднадзе дамжуулгада хабаадаха. 20.55—«Еще до войны»—уран һайханай фильм. (В. Липатовай туужаар). (1-дэхи сери). 22.00—«Время». 22.35 — «Еще до войны»—уран һайханай фильм (2дохи сери). 23.40—Шэнэ һонин.

ХОЁРДОХИ ПРОГРАММА

Москва. 10.25—Буратиногой выставкэ. 10.55—Баримтата фильм. 11.40—Ленинскэ комсомолой нэрэмжэтэ автозаводой Соёлой ордонго оркестрээй концерт. Хүнгэн атлетикээр чемпионат. Венгриһ лагдаха. 16.40—Б телевидениин прогр —Концерт. 18.15—Те висэй кубогта хүрт СССР-эй болон Фр луулагдамал команд даха. 18.45—Москов тиин Калининай Соёлой ордондо С дай артист Н. Ф уулзалга. 19.45— фильм. 20.15—Улас шэнжэлэл. 20.30—Х оск. 21.00—«Амгалан согты, багашуул!», «Элүүр энхэ байлга «Время». 22.45— СССР-эй чемпионат. —ЦСКА (2-дохи ба 00.15—Хүндэ атлет чи барисаанай кубо хын түлөө гэһэн дын мүрысөөн.

ПОНЕДЕЛЬНИК, 7

НЭГЭДЭХИ ПРОГРАММА

Москва. 8.55 — Дамжуулгын программа. 9.00 — «Время».

Улаан-Үдэ. 9.40 — «Хөөрэжэ үгыт» («Ахалагша классай һурагша» гэһэн клубта Социалис Ажалай Герой К. П. Альцмантай уулзалга). 10.25 —«У войны не женское лицо» — киноочерк.

Москва. 10.40 — «Будильник». 11.10 — «Советскэ Союзда алба хэнэб!». 12.10 — «Элүүр энхэ байлга» —эрдэм-дэлгэрүүлгын программа. 12.25 —«Үглөөнэй почто» —хүгжэмтэ дамжуулга. 13.25—«Бүхы юумэ мэдэхые хүсэнэб»—киножурнал. 13.40—«Хүдөөгэй ажал хэрэгүүд». 14.40—«Хүгжэмтэ киоск». 15.10—Хүнгэн атлетикээр Европын чемпионат. Венгриһээ дамжуулагдаха. 15.50—Ф. Лист. Венгерскэ рапсоди. 16.00—«Крылатая дочь Родины»—телевизионно баримтата фильм. Советскэ Союзай Герой, СССР-эй летчик-космонавт С. Е. Савицкая тухай. 17.00—«Это мы не проходили»—уран һайханай фильм. 18.35—«Уласхоорондын һонин». 19.20—«Трое из Простоквашино», «Каникулы в Простоквашино»—мультфильмнүүд. 20.00—Эстрадна программа. 20.30—20.45—Забһарлалга. 22.00 — «Время». 22.35—«Любимые женщины» — фильм-концерт. РСФСР-эй арадай артист Алексей Покровский хабаадалсаха. 23.40—Шэнэ һонин.

ХОЁРДОХИ ПРОГРАММА

Москва. 9.40—Үглөөнэй гимнастика. 10.10—Гүрэнэй Кубаниин хасагуудай хоорой концерт.

Улаан-Үдэ. 10.40—Мультфильмнүүдэй программа. 11.10—13.30—Забһарлалга. 13.30 — «Айлшалан ерыш, онтохон!». 13.50—«Байгал—минии дуран» —гэһэн уран зохёолой дамжуулга. 14.30—«Совет Улаан Хэрээһэнэй музей»—киноочерк. 14.40—«Залуушуулай уран бэлиг». Буряадай АССР-эй габьяата артистнууд Т. Дудеева болон В. Андреев.

Москва. 15.20— «Чемпион»—үхибүүдтэ зорюулагдаһан фильм. 16.25—Дэвисэй кубогта хүртэхын түлөө теннисээр мүрысөөн. СССР-эй ба Франциин суглуулагдамал команданууд наадаха. 16 атлетикээр Европ нат. Венгриһээ дам 17.25—9-дэхи студи Вивальди. Оркестр скрипкэ дээрэ наад церт. 18.45—«Хожде кам» — телевизион ритэй уран һайха «Разлом»—5-дахи с Спидвейгээр дэлх нат. Түгэсхэлэй мүр ландиһаа дамжуул —«Манай коррес хөөрэнэ.». 21.00 нойрсогты, багашуу нушка»—мультфил Хани барисаанай ку хын түлөө хүндэ уласхоорондын мүр «Время». 22.35— телевизионно уран фильм.

МАРТЫН 8, ВТОРНИК

ЭХЭНЭРНҮҮДЭЙ УЛАСХООРОНДЫН ҮДЭР

НЭГЭДЭХИ ПРОГРАММА

Москва. 8.55— Дамжуулгын программа. 9.00—«Время». 9.35—Үглөөнэй гимнастика. 9.50—«Хамтадаа эбтэй эетэй булэбди». 10.20—«Мүнөөдэр—Эхэнэрнүүдэй уласхоорондын үдэр». 11.05—«Манай эжынэрые амаршалнабди». 11.35—«Долоон хоногой спорт». 12.05—«Шэдитэ сахариг»—мультфильм. 12.25—«Два рассказа о счастье»—телевизионно баримтата фильм. 12.50—«Хабарай аялганууд»—Кишиневһоо дамжуулагдаха. 13.20—«Суббота и воскресенье»—телевизионно уран һайханай фильм. 13.40—«Москвичка»—гэжэ телевизионно клуб. 15.10—«Эхэнэртэ энхэргэн дуратайгаар»—поэтическэ композици. 15.35 — «БАМ гэһэн адрестай табан конверт». 16.20—«Принцесса цирка»—телевизионно уран һайханай фильм (1-дэхи ба 2-дохи серинүүд). 18.45—«Киногоор аяншалагшадай клуб». 19.45—«Сэнхир галхан». 20.30—20.45—Забһарлалга. 22.00 — «Время». 22.35—«Снять фильм о Рине Зеленой»—фильм-концерт. 23.40—Шэнэ һонин.

ХОЁРДОХИ ПРОГРАММА

Москва. 15.20—«Арадай инструментнүүдэй аялга хүгжэм». Балалайка. 16.05—Эхэнэрнүүдэй уласхоорондын үдэр—Мартын 8-да. Баримтата фильмүүдэй программа. 16.55—Баскетболоор СССР-эй чемпионат. Эрэшүүл. ЦСКА—«Жальгирис». 17.35—«Хабаяа туршаял, басагад». Москва шадарай хүдөө аж хүдэлмэрилэгшэдэй 19.25—«Советская журналай шанда лөө нэгэ нэгэеэ ду ралгаар уласхоор сөөн. 19.50—«Муж һайханай фильм. 2 лан нойрсогты, 21.15—СССР-эй Ур академиин 225 жэл рюулагдаһан уран кусствын зохёол выставкэ. 22.00—«В —«Взрослые дети ханай фильм.

СРЕДА, 9

НЭГЭДЭХИ ПРОГРАММА

Москва. 8.55—Дамжуулгын программа. 9.00—«Время» 9.40—Үглөөнэй гимнастика. 9.55—«Золотые ворота»—ЧССР-һээ дамжуулга хэгдэхэ. 10.50—«Киногоор аяншалагшадай клуб». 11.40—Гүрэнэй Магнитогорско хоорой капеллын концерт. 12.05—Шэнэ һонин. 15.15 —Шэнэ һонин. 15.30 — «80-дахи онуудай коммунистнууд» — телевизионно баримтата фильмүүдэй программа. 16.25—«Ород хэлэн». 16.55—«Манай корреспондентнууд хөөрэнэ». 17.25—«Дохёогоо угэгты, горнистнууд!».

Улаан-Үдэ. 18.10—«Байгал». 18.40—«Социалис мүрысөөнэй ябаса». 19.20—«Суздаль»—киноочерк.

Москва. 19.30—«Крот и жевательная резинка»—мультфильм. 19.40 — «И. Богачева ород романснуудые гүйсэдхэнэ»—фильм-концерт. 20.00 — «Шинии ленинскэ библиотекэ» Карл Маркс. 20.30—20.45 —Забһарлалга. 20.50—И. С. Тургеневэй адли нэрэтэй романаар найруулан табигдаһан «Рудин» гэжэ телевизионно зүжэг (1-дэхи хуби). 22.00—«Время». 22.35—«Рудин»—телевизионно зүжэг (2-дохи хуби). 23.40—«Мүнөөдэр—түби дэлхэй дээрэ».

ХОЁРДОХИ ПРОГРАММА

Улаан-Үдэ. 10.55—Гүрэнэй ород драмын театрай зүжэг.

Москва. 12.55—Дамжуулгын программа. 13.00—Немец хэлэн. (2-дохи жэлээ һуража байгшадта). 13.35—М. А. Шолохов. «Нахаленок» (6-дахи классай һурагшадта). 14.05—«Таанадта, түрэлхид». 14.35—Географи. 7-дохи класс. Прибайкали ба Забайкали. 15.05—ПТУ-гай һурагшадта. Түүхэ. «Москвада болоһон декабриин зэбсэгтэ восстани». 15.35—Зоологи. «Шубуу үсхэбэрилгэ». 16.00—«Холын Хойто зүгтэ»—телевизионно баримтата фильм. 16.20—«Кукрыниксүүдэй» зохёохы ажал ябуулга» (1-дэхи дамжуулга). 16.50—Шэнэ һонин.

Улаан-Үдэ. 16.55—Соносхолнууд. 17.05—«Шэнэ номтой уулзалга». 17.45—«У войны не женское лицо»—киноочерк.

Москва. 18.10— най уран һайханай вүүдэй концерт. —газарай эзэн».

Улаан-Үдэ. 19.30 агитаторнууд бол форматорнууд». гашан» гэһэн дам —«Тропаревтоной киноочерк. 20.30 һонин», «Локомот дын футболистнууд га.

Москва. 21.00 нойрсогты, багаш абгай хөөрэнэ...» ниие хэжэ шада «Время». 22.35—« лет»—уран һайха 00.05—Хоккейгээр пионат. «Спартак

ЧЕТВЕРГ, 10

НЭГЭДЭХИ ПРОГРАММА

Москва. 8.55 — Дамжуулгын программа. 9.00 — «Время». 9.40 — Үглөөнэй гимнастика. 9.55 — «Земля и море» — телевизионно баримтата фильм. 10.25 — «Рудин» — телевизионно зүжэг. 12.35—Шэнэ һонин. 15.15 — Шэнэ һонин. 15.35 —«Главная площадь» — баримтата фильм. 16.00—Союзуудай байшангай Колонно зал соохоо эдиршүүлдэ зорюулагдаһан хүгжэмтэ дамжуулга.

Улаан-Үдэ. 18.15 — «Уласхоорондын шэнжэлэл» (буряадаар). 18.30 — «Зүүн Сибирь» — киножурнал.

Москва. 18.45 — «Олон түмэнэй ленинскэ университет». Мүнөө үедэ экономическа урмашуулга.

Улаан-Үдэ. 19.15 — «Байгал».

Москва. 19.45 — «Мүнөөдэр — түби дэлхэй дээрэ». 20.15—20.30 — Забһарлалга. 20.30 — Фигурна халтиралгаар дэлхэйн чемпионат. Хоёр хоёроороо халтиралга. Юрын программа. Финляндиһаа дамжуулагдаха. 22.00 — «Время». 22.35 —«Жэлэй дүрбэн саг» гэһэн дамжуулгаһаа «Үбэлтэй хахасалга» гэһэн телевизионно фильм-концерт. 23.40 — «Мүнөөдэр—түби дэлхэй дээрэ».

ХОЁРДОХИ ПРОГРАММА

Москва. 12.55 — Дамжуулгын программа. 13.00 —Испан хэлэн. 13.35 — В. Маяковский. «Юрэ бусын уршагта ябадал...» 7-дохи класс. 14.05 — «Пушкинай онтохонууд». 14.35 — «Раба любви» — уран һайханай фильм. 16.05 — «Дорога пройдет через Чару» — эрдэм дэлгэрүүлгын фильм. 16.25 — «Кукрыниксүүдэй зохёохы ажал ябуулга» — 2-дохи дамжуулга. 16.55 — Шэнэ һонин. 17.00 — 18.15 — Забһарлалга.

Москва. 18.15—«Манай саад».

Улаан-Үдэ. 18.45 — Буряадай АССР-эй Гостелерадиогой арадай инструментнүүдэй оркестрэй концерт.

Москва. 19.15 ухаанай һонин». коор Антарктида

Улаан-Үдэ. 19.45 жэ үгыт» гэһэн 20.30 — Соносх — «Сибириин 5-да очерк.

Москва. 21.00 нойрсогты, багаш защитник»—мульт — Совет хүгжэмэй фестиваль. 22.00 22.35 — «Ассоль нэй «Алые пару манай удхаар буулгагданхай. 2 кейгээр. СССР-эй ЦСКА—«Динамо»

ПЯТНИЦА, 11

НЭГЭДЭХИ ПРОГРАММА

Москва. 8.55 — Дамжуулгын программа. 9.00 — «Время». 9.35 — Үглөөнэй гимнастика. 9.50 — «Дохёогоо угэгты, горнистнууд!». 10.35 — «Дорогая моя, столица!» — телевизионно баримтата фильм. 11.35 — «Ан амитадай аймаг». 12.35 — Шэнэ һонин. 15.15 — Шэнэ һонин. 15.30—Баримтата фильмүүдэй программа. 16.20 — Уласхоорондын конкурсын лауреат К. Огоян наадаха (фортепиано). 16.50 — «Шатарай һургуули». Разрядтайшуулай класс.

Улаан-Үдэ. 17.20 — «Фэкел». «Офицер — баатар габьяата мэргэжэл».

Москва. 18.00 — Онтохондо айлшаар. «Черная курица», «Шкатулка с секретом» — мультфильмнүүд.

Улаан-Үдэ. 19.00 — «Байгал». 19.25 — «Адресат: ТВ».

Москва. 19.45—«Мүнөөдэр—түби — дэлхэй дээрэ». 20.00—Дагестанай арадай поэт, Социалис Ажалай Герой Расул Гамзатовай авторска үдэшэ. 20.30 — 20.45 — Забһарлалга. 22.00 — «Время». 22.35—Фигурна халтиралгаар дэлхэйн чемпионат. Эрэшүүл. Финляндиһаа дамжуулагдаха, 23.15—Юрий Антонов дуулана. 23.40 — «Мүнөөдэр — түби дэлхэй дээрэ».

ХОЁРДОХИ ПРОГРАММА

Москва. 12.55 — Дамжуулгын программа. 13.00 — Англи хэлэн. 13.35 — Түүхэ. 4-дэхи класс. «Эсэгэ ороноо хамгаалгын Агууехэ дайнай эдир геройнууд». 14.05—«Манай саад». 14.35 — Түүхэ. 7-дохи класс. «Петр-I болон тэрэнэй хэһэн хубилалтанууд». 15.05 — «ПТУ-гай һурагшадта. Астрономи. «Планетэнүүд». 15.35 — И. Бабель. Зохёолнуудай хуудаһануудаар. 16.30 — «Лестница без перил»—баримтата фильм. 16.50 — Шэнэ һонин.

Улаан-Үдэ. 16.55 — «Ленинтэй зүбшэн...» — киноочерк.

Москва. 17.20 — Мордвагай АССР-эй Гүрэнэй «Умарина» гэжэ дуу, хатарай ансамблиин концерт.

Улаан-Үдэ. 18.00 — «Ажаһууха гэһэн үгэһөө үндэһэтэй» — киноочерк. 18.20 — «Эхин» — уран зохёолой дамжуулга.

Москва. 19.00 — «Нэгэшье гээгдэшэгүйгөөр ско синтетическэ водой хүдэлмэри шэл тухай». 1 рик. «Карпатский кестртэ зорюул церт. 19.30 — Александр Матро шалга тухай очерк.

Улаан-Үдэ. 19.4 дынеев. «Форте наадагдаха сона «Соведүүдэй ор нүүд» — барим

Москва. 21.00 нойрсогты, бага Фому»—мультфи Баримтата филь рамма. 22.00 — — «А. Афиноге дэйнгээ эхэ» — зүжэг.

СУББОТО, 12

НЭГЭДЭХИ ПРОГРАММА

Москва. 8.55 — Дамжуулгын программа. 9.00 — «Время». 9.35 — Үглөөнэй гимнастика. 9.50 — «Хэрбээ элүүр энхэ ябаха гэбэл!» Физкультурнигуудта заабари зүбшэлнүүд. 10.00 — «АБВГД-ейка...» 10.30 — «Спортлотогой» 11-дэхи тираж. 10.40 — «Таанадта, түрэлхид». 11.10 — «Һайн эд бараа элбэг ехээр».

Улаан-Үдэ. 11.40 — Шэнэ һонин (буряадаар). 11.50 — РСФСР-эй искусствын габьяата ажал ябуулагша, Буряадай АССР-эй арадай артист композитор Жигжит Батуевай зохёохы ажал ябуулга. 12.40 — «Зүүн Сибирь» — киножурнал.

Москва. 12.55—Арадай уран бэлиг тухай телевизионно программануудай «Һолонго» гэжэ уласхоорондын фестиваль. Афганистанай дуу, хатар». 13.25—Хоккейгээр СССР-эй чемпионат. «Спартак» — «Динамо» (М). 15.10 — «Мүнөөдэр—түби дэлхэй дээрэ». 15.25 — «О чем молчала тайга» — үхибүүдтэ зорюулагдаһан фильм. 16.45 — «Мэдээжэ аад, юрэ бусын юумэн». 17.45 — «Нетающий иней Вологды»—телевизионно баримтата фильм. 18.05 — Политическэ шэнжэлэгшэ Ю. А. Летуновой хөөрөөн. 18.35 — «Шапокляк»—мультфильм. 18.55 — «Хани харилсаан» — телевизионно журнал. 19.25 — «А что у вас?»—телевизионно баримтата фильм. «Социалис Ажалай Герой, уран зохёолшо С. В. Михалковой зохёохы ажал ябуулга тухай». 20.25 — 20.40—Забһарлалга. 20.45—Фигурна халтиралгаар дэлхэйн чемпионат. Эхэнэрнүүд. Финляндиһаа дамжуулагдаха. 22.00 — «Время». 22.35 — «В компании Макса Линдера» — уран һайханай фильм (Франци).

ХОЁРДОХИ ПРОГРАММА

Москва. 11.40 — «Академик В. И. Вернадский». 12.25 — «Ородой музей». Эртэ урда сагай ородой уран зурагай искусство. 12.55—13.20 — Забһарлалга. 15.20 — «Залуушуулай адресууд». 16.20 — Свердловско телевидениин студиин программа. 17.30 — Футболоор СССР-эй кубогта хүртэхын түлөө мүрысөөн. Түгэсхэлэй наадanай дүрбэнэй нэгэ хуби. 19.00 нофильмнүүд ту ноор». 19.45 — пиевай дурасх лагдаһан самбо уласхоорондын 20.15—Хүгжэмтэ Уласхоорондын 21.00 — «Амгалан багашуул!» «Ш 21.15—«Элүүр эрдэм дэлгэрүү ма. 22.00 — «Вр Хоккейгээр СССР нат. ЦСКА—СК 3-дахи үенүүд барай хараагсай руу һурэггээр мүрысөөн.

МАНАЙ АДРЕС, ТЕЛЕФОНУУД: ИНДЕКС: 670000.

г. УЛАН-УДЭ, ул. КАЛАНДАРИШВИЛИ, 23, редактор—2-50-96, приемная—2-54-54, зам. редактора—2-68-08, зам редактора—2-62-62 отв. секретарь —2-50-52, секретариат —2-66-76, отделы: партийной жизни—2-34-05, пропаганды—2-56-23 промышленности и строительства—2-61-35, сельского хозяйства—2-64-36, 2-63-86, советского строительства и быта—2-69-58, культуры и школ—2-60-21, информации—2-60-91, переводов—2-54-93, писем и селькоров—2-67-81, корректорская—2-33-61 машинное бюро—2-57-63 отдел объявлений—2-65-54.

Республиканская типография Государственного комитета Бурятской АССР по делам издательств полиграфии и книжной торговли.
Н-02335. Заказ № 55. Индекс 0464